

Περίληψη

Αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής, αποτελεί η διερεύνηση του αγοραίου έρωτα, θεσμικά και χωρικά στην Ελλάδα. Αρχικά, περιγράφονται οι διεθνείς τάσεις και πρακτικές, από θεσμική και χωρική σκοπιά, που έχουν συμβάλει στην εξέλιξη της μορφής του αγοραίου έρωτα τα τελευταία χρόνια. Μελετάται η διαχρονική εξέλιξη του θεσμικού πλαισίου που αφορά τον αγοραίο έρωτα, έτσι όπως αυτό διαμορφώθηκε από τους διαφορετικούς ιστορικούς, πολιτικούς και κοινωνικούς παράγοντες που το επηρέασαν. Ακολούθως, αναλύεται το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο στην Ελλάδα, η μορφή του και τα νομικά κενά του, που αποδυναμώνουν την ισχύ του. Στη συνέχεια, αναλύονται οι πρακτικές χωροθέτησης και λειτουργίας των δραστηριοτήτων του αγοραίου έρωτα τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα και οι αλλαγές που έχουν σημειωθεί στη μορφή και τη δομή του. Επίσης αναφέρονται και τα αρνητικά αποτελέσματα της εξέλιξης αυτής. Έπειτα, γίνεται μια προσπάθεια χωρικής καταγραφής των δραστηριοτήτων του αγοραίου έρωτα στην πόλη της Αθήνας και τον ρόλο που έχει το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο στην διαχείριση των δραστηριοτήτων αυτών. Ακολούθως διατυπώνονται ορισμένα τελικά συμπεράσματα για τη σχέση του νομοθετικού πλαισίου και της χωρικής διάστασης των δραστηριοτήτων του αγοραίου έρωτα.

Λέξεις κλειδιά : αγοραίος έρωτας, πορνεία, οίκος ανοχής, Ν 2734/99,

Abstract

The research of the form of prostitution, from legislative and territorial point of view, in Greece, constitutes the subject of this essay. Initially, the international tendencies and practices, from legislative and territorial viewpoint, that have contributed in the development of prostitution, are described. In the following way, the diachronic development of the legislation that concerns prostitution concisely analyzed as this was shaped by the different historical, political and social influences. Following, the present legislation for prostitution in Greece is being analyzed. Then, the territorial dimensions of prostitution and the changes that have taken place in the form and the structure of prostitution in the past few years in Greece, are being discussed. Also, the negative results of those changes are marked. This essay, briefly analyzes prostitution in the city of Athens and the role of the Greek legislation in the managing prostitution. Finally, certain final conclusions are formulated.

Key words: prostitution, house of tolerance, Law 2734/99

Ευχαριστίες

Για την ολοκλήρωση μιας διπλωματικής εργασίας συνήθως συμβάλλει μια σειρά ανθρώπων, οι οποίοι προσφέρουν με τις γνώσεις, τις συμβουλές και τη συμπαράστασή τους στον εκπονητή. Οφείλω στο σημείο αυτό να ευχαριστήσω θερμά την κυρία Σαμοθράκη Αικατερίνη, υπεύθυνη του γραφείου αδειών οίκων ανοχής της Διεύθυνσης Αδειών Καταστημάτων & Θεαμάτων του δήμου Αθηναίων για τη σημαντική βοήθεια που μου προσέφερε στο ξεκίνημα της προσπάθειάς αυτής.. Πολλές ευχαριστίες οφείλονται και στον κύριο Γρηγόρη Λάζο, καθηγητή κοινωνιολογίας στο Πάντειο πανεπιστήμιο στον τομέα της εγκληματολογίας, συγγραφέα αρκετών βιβλίων και άρθρων σχετικά με την πορνεία στην Ελλάδα, υπεύθυνος της Ομάδας Καταπολέμησης Εμπορίας Ανθρώπων του υπουργείου Δημόσιας Τάξης όπως και «εμπνευστής» του νόμου 2734/99: «*Εκδιδόμενα με αμοιβή πρόσωπα*» που με τίμησε με τη φιλία και τη βοήθεια του. Τέλος, η εργασία αυτή δε θα μπορούσε να αποκτήσει την τελική της μορφή χωρίς την καθοδήγηση του καθηγητή κ. Λαλένη Κωνσταντίνου, τον οποίο και ευχαριστώ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κεφάλαιο 1	7
Εισαγωγή	7
1.1. Αντικείμενο της εργασίας	8
1.2. Αγοραίος Έρωτας - εννοιολογική προσέγγιση	9
Κεφάλαιο 2	14
Διεθνείς τάσεις, πρακτικές και εξέλιξη του Αγοραίου Έρωτα	14
Κεφάλαιο 3	19
Ιστορική εξέλιξη του Αγοραίου Έρωτα	19
3.1. Ο Αγοραίος Έρωτας στην αρχαία Ελλάδα	19
3.2. Ο Αγοραίος Έρωτας σήμερα	22
Κεφάλαιο 4	24
4.1. Εξέλιξη του νομοθετικού πλαισίου στην Ελλάδα	24
4.1.1. Το νομοθετικό πλαίσιο στην Ελλάδα, από το 1836 ως το 1980	24
4.1.2. Ο Νόμος 1193 του 1981 και το νέο σύστημα στην Ελλάδα	31
4.2. Το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο- Ν. 2734/99	38
4.3. Άδεια εγκατάστασης & χρήσης οίκου ανοχής	43
4.4. Νομικά κενά	44
4.4.1. Νομικά «παράθυρα»	44
4.4.2. Ο πελάτης	48
Κεφάλαιο 5	55
5.1. Πρακτικές χωροθέτησης και λειτουργίας των δραστηριοτήτων του αγοραίου έρωτα στην Ελλάδα	55
5.2. Οι αλλαγές την τελευταία περίοδο και η αύξηση της παραβατικότητας	59
Κεφάλαιο 6	65
Η περίπτωση της Αθήνας	65
Εισαγωγή	65
6.1. Οι οίκοι ανοχής στην αθήνα – μια χωρική καταγραφή	66
Κεφάλαιο 7	73
Συμπεράσματα	73
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	78

Κατάλογος χαρτών

Χάρτης 1: Οίκοι ανοχής στην Αθήνα.....	73
Χάρτης 2: Οίκοι ανοχής πολυτελείας (studios) στην Αθήνα.....	74
Χάρτης 3: Οίκοι ανοχής στην περιοχή της οδού Φυλής	75
Χάρτης 4: Οίκοι ανοχής στην περιοχή της οδού Δεληγιώργη	76
Χάρτης 5: «Ρόζ» ξενοδοχεία στην Αττική	77

Κατάλογος διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Διαδικασία σφράγισης παράνομου οίκου ανοχής.....	48

Ποιος μου είπε ότι ο έρωτας δεν αγοράζεται και δεν πουλιέται;
Ποιος απατήθηκε πλάνην οικτρά και ξεστόμισε πως είναι αγνός και άδολος;
Το είπες εσύ; Το είπες ή μου φάνηκε;
Λάθος έκανες. Λάθος τεράστιο.
(Ποίημα σε τοίχο στην οδό Φυλής)

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή

Ο χώρος είναι ίσως η έννοια που χαρακτηρίζει την εποχή μας και ιδιαίτερα την Δυτική Κουλτούρα. Παλιότερα, στο Μεσαίωνα, υπήρχε μία ιεράρχηση χώρων με τη μορφή αντιθετικών διπόλων: ιεροί / σκοτεινοί χώροι, προστατευμένοι / ανοιχτοί χώροι, αστικοί / αγροτικοί χώροι. Υπήρχαν τόποι όπου ήταν τοποθετημένα αντικείμενα με βίαιο τρόπο και από την άλλη υπήρχαν αντικείμενα που έβρισκαν το φυσικό τους χώρο και τη σταθερότητά τους στο συγκεκριμένο τόπο. Η έννοια του χώρου σαν «τοποθεσία», διευρύνθηκε με τη θεωρία του Γαλιλαίου και απέκτησε και άλλες διαστάσεις, χρόνο, ταχύτητα, κίνηση. Ο Foucault πίστευε πως το άγχος της εποχής μας έχει, παρ' όλα αυτά, να κάνει με το χώρο και όχι τόσο με το χρόνο. «Ο χρόνος πιθανόν να μας εμφανίζεται σαν μια από τις ποικίλες διαδικασίες που είναι ικανά να εκτελέσουν τα αντικείμενα που είναι διάσπαρτα στο χώρο» (Foucault, 1982).

Πλέον, σε όλες τις επιστημονικές συζητήσεις περιλαμβάνεται η έννοια του χώρου και των ιδιοτήτων του, συνήθως αντιθετικές: ιδιωτικός – δημόσιος χώρος, οικογενειακός – κοινωνικός χώρος, πολιτιστικός – χρηστικός χώρος, χώρος αναψυχής – εργασίας. Υπάρχουν όμως και χώροι που είναι σε άμεση σχέση με άλλους και δημιουργούν ένα μωσαϊκό σχέσεων και αλληλεπιδράσεων το οποίο αντανακλούν (Foucault, 1982).

Δανειζόμενοι λοιπόν, τον όρο του Foucault, ονομάζουμε τους τόπους που δύσκολα εντοπίζεις, που παράγουν σχέσεις αλληλεπίδρασης με τον υπόλοιπο χώρο, σαν ετεροτοπίες. Ένα βασικό χαρακτηριστικό της ετεροτοπίας είναι ότι διατηρεί τη λειτουργία της με το πέρασμα του χρόνου ακόμα και αν αλλάξει μορφή. Επίσης, ιδιαίτερο χαρακτηριστικό είναι ότι η ετεροτοπία έχει στη δομή της τη δυνατότητα να απομονώνεται ή να γίνεται προσβάσιμη. Η πορνεία στον αστικό χώρο είναι μια ετεροτοπία που είναι απαραίτητο συστατικό της λειτουργίας της κοινωνίας της πόλης, αλλά βρίσκεται έξω από αυτήν είτε χωρικά είτε εννοιολογικά.

έχουμε σχηματίσει στο μυαλό μας για το εν λόγω συναίσθημα. Ο έρωτας αυτός για τον οποίο θα μιλήσουμε, κρύβεται απ' το φως του ηλίου, κλείνεται σε δωμάτια υγρά και μουχλιασμένα και κυλιέται σε σεντόνια τρύπια, πολυφορεμένα σαν τα κορμιά που τον θεραπεύουν. Τον προσφωνούν συχνά ως το αρχαιότερο επάγγελμα του κόσμου και είναι απορίας άξιον πώς μετά από τόσες χιλιετίες άσκησης, δεν έχει καταφέρει ακόμα να αποκτήσει κι αυτός μια τοσοδούλα αίγλη όπως τα υπόλοιπα αρχαιότατα τέτοια, σαν του ιερέα ή του πολεμιστή, ή να ξεφύγει τουλάχιστον από τον κοινωνικό χλευασμό και την παρανομία. Ίσως σε τούτη του την καταδίκη να συμβάλλει το ότι συχνά – και οπωσδήποτε όχι αναίτια- συνδέεται με άλλες παράνομες δραστηριότητες, όπως το εμπόριο λευκής σαρκός ή την μαστροπεία. Σίγουρα όμως δεν φταίνε μόνο οι κακές του «παρέες». Αυτή καθ' αυτή η πράξη της ιεροδούλου, να ενοικιάσει το σώμα της και να παρέχει τις υπηρεσίες της στον οποιονδήποτε ενδιαφερόμενο, συγκεντρώνει τον καυστικό σχολιασμό και την αρνητική κριτική από πλείστες κοινωνικές κατηγορίες, ενώ κάποιες απόψεις πιο «φιλελεύθερες» και υποστηρικτές, δεν φτάνουν συνήθως καν μέχρι τα αυτιά μας, τα αυτιά του κόσμου.

1.2. Αγοραίος Έρωτας - εννοιολογική προσέγγιση

Στο σημείο αυτό είναι σημαντική μία συνοπτική, αλλά χρήσιμη, εννοιολογική προσέγγιση των όρων που χρησιμοποιούνται σε αυτή την εργασία, όπως του αγοραίου έρωτα, της πορνείας και του οίκου ανοχής.

Η πορνεία είναι μια ιστορική κοινωνική οικονομική σχέση. Είναι σχέση ανταλλαγής με εμπορευματικό χαρακτήρα. Όπως όλα τα πράγματα στον καπιταλισμό γίνονται εμπορεύματα έτσι και οι σχέσεις των ανθρώπων και μάλιστα η πιο σημαντική σχέση του ανθρώπου αυτή του άντρα και της γυναίκας, εμπορευματοποιείται. Ο έρωτας γίνεται εμπόρευμα και η αληθινή σχέση του άντρα προς τη γυναίκα υποκαθίσταται με την σχέση συναλλαγής και κυριαρχίας σαν αυτή που εμφανίζεται στην πορνεία (Πετροπουλος, 1980).

Η πορνεία είναι ιστορικό φαινόμενο και εμφανίζεται σε ένα ορισμένο κοινωνικό πλαίσιο. Βασίζεται πάνω στην κυριαρχία του άντρα πάνω στην γυναίκα η οποία κυριαρχία επίσης είναι σχέση ιστορική και διαμορφώνεται μέσα σε συγκεκριμένες πολιτικοκοινωνικές δομές (Πετροπουλος, 1980).

Ο Ένγκελς στην «Καταγωγή της οικογένειας της ατομικής ιδιοκτησίας και του κράτους» περιγράφει την εμφάνιση του εταιρισμού ως αποτέλεσμα και συμπλήρωμα της μονογαμικής οικογένειας: «...εδώ η μονογαμία, εκεί ο εταιρισμός με την ακρότατη μορφή του, την πορνεία. Ο εταιρισμός είναι ένας κοινωνικός θεσμός όπως οποιοσδήποτε άλλος. Συνεχίζει την παλιά σεξουαλική ελευθερία - υπέρ των ανδρών. Στην πραγματικότητα, οι ανώτερες τάξεις δεν τον ανέχονται μονάχα, αλλά και συμμετέχουν ανοιχτά σε αυτόν, ενώ τον καταδικάζουν στα λόγια. Όμως στην πραγματικότητα αυτή η καταδίκη δεν αφορά καθόλου τους άνδρες που συμμετέχουν σε αυτόν, μα μονάχα τις γυναίκες! Αυτές προγράφονται και εξοστρακίζονται από την κοινωνία, για να διακηρυχθεί έτσι, άλλη μια φορά, σαν θεμελιακός νόμος της κοινωνίας η απόλυτη κυριαρχία των αντρών πάνω στο γυναικείο φύλο.» (Engels, 1985).

Η πορνεία σχετίζεται άμεσα με την ουσία της σχέσης των φύλων. Εμπεριέχει την κυριαρχία του ενός φύλου πάνω στο άλλο και από αυτή την άποψη τη βία. Αποτελεί το τίμημα που σε μια δεδομένη ιστορική στιγμή η γυναίκα ως φύλο οφείλει να καταθέτει στον άνδρα ως φύλο (Πετροπουλος, 1980).

Ο οίκος ανοχής (ή πορνείο ή μπορντέλο ή μπουρδέλο) είναι ένα οίκημα όπου μία ή περισσότερες πόρνες δέχονται πελάτες με σκοπό τη σεξουαλική συνεύρεση μαζί τους έναντι αμοιβής. Η συνεύρεση είναι σύντομη σε διάρκεια. Τα τελευταία χρόνια έχουν εμφανιστεί τα studio τα οποία είναι οίκοι ανοχής με καλύτερες συνθήκες, με μεγαλύτερη άνεση χρόνου για τους πελάτες και μεγαλύτερο κόστος. Η νομιμότητά τους ωστόσο είναι αμφίβολη (<http://el.wikipedia.org>)

Πράγματι, οι οίκοι ανοχής αλλά και οι άλλες μορφές πορνείας ανέκαθεν εκδιώκονταν από τα κέντρα των πόλεων ή η λειτουργία τους στον αστικό ιστό γινόταν υπό την ανοχή του κράτους. Σε όλες τις εποχές συνδέθηκε η πορνεία με το μισό, το βρώμικο, το μη αξιόλογο, το ανθυγιεινό, το μη παραδεκτό. Οι οίκοι ανοχής είναι ετεροτοπίες που είναι δυνατόν να εντοπίσουμε στο χώρο, και αποτελούν «οίκους» (αναφορά στον ιδιωτικό χώρο) αλλά θεωρούνται δημόσιοι. Έχει πρόσβαση σε αυτούς όλο το κοινωνικό σύνολο, πληρώνοντας βέβαια το αντίτιμο για την είσοδο και για την παροχή των υπηρεσιών που προσφέρουν. Από τη μία δηλαδή είναι προσβάσιμοι και ανοιχτοί, ενώ από την άλλη είναι περιορισμένοι, ελεγχόμενοι, επιτηρούμενοι από τη σκοπιά των εκδιδόμενων γυναικών που εργάζονται σε αυτούς τους χώρους.

Το επάγγελμα της εκδιδόμενης πάντα συνοδευόταν από το ταμπού που ένιωθαν τόσο οι ίδιες οι εκδιδόμενες, οι οποίες ασκούσαν το επάγγελμα στα κρυφά, όσο και οι πελάτες, που επισκέπτονταν κρυφά τους οίκους ανοχής, για να αποφύγουν το στιγματισμό (Λάζος, 2002, 1). Το επάγγελμά τους συνδέθηκε άμεσα με τη τοξικομανία, τα αφροδίσια νοσήματα και τη δημόσια υγεία εν γένει και ως τέτοιο αντιμετωπιζόταν από το κράτος και την κοινωνία. Η νομοθεσία μέχρι και σήμερα φαίνεται να θέλει να διευθετήσει τα ζητήματα που αφορούν στην πορνεία και τους οίκους ανοχής στο γενικότερο πλαίσιο μιας πολιτικής για τη δημόσια υγεία και για τη θέσπιση διακανονιστικών συστημάτων που θα ελέγχουν την άσκηση του επαγγέλματος και θα πραγματοποιούν συχνούς ιατρικούς και υγειονομικούς ελέγχους (Λάζος, 2002, 1). Σε άλλο επίπεδο κρατικού ελέγχου, πολλές φορές πολεοδομικές πρακτικές έχουν επιστρατευθεί για να καταστείλουν το φαινόμενο που χωροθετείται στον αστικό ιστό άτυπα. Επίσης, οι εκδιδόμενες έχουν συνδεθεί με τον εγκλεισμό και την ομηρία είτε από το κράτος είτε από τα δίκτυα σωματεμπόρων που τις προωθούν.

1.1. Αντικείμενο της εργασίας

Έρωτας όμως δεν είναι μόνο ο αυθεντικός, ο κεραυνοβόλος, ο αθώος. Η παρούσα διπλωματική, γράφεται για να καλύψει μια πτυχή του φαινομένου πιο σκοτεινή, που συνήθως τείνουμε να ξεχνάμε και που γενικά δεν συνάδει με την ιδέα που οι περισσότεροι

κατάχρησης μιας ευάλωτης θέσης ή η καταβολή ή αποδοχή πληρωμών ή άλλων ωφελειών για τη λήψη συναίνεσης προσώπου που ασκεί έλεγχο επί άλλου προσώπου, για τον σκοπό της εκμετάλλευσης. Η εκμετάλλευση θα συμπεριλαμβάνει, κατά το ελάχιστο, την εκμετάλλευση της πορνείας των άλλων ή άλλες μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης, την εξαναγκαστική εργασία ή υποτέλεια, την δουλεία ή όμοιες με τη δουλεία πρακτικές ή την αφαίρεση οργάνων (Λάζος, 2002).

Οι οίκοι ανοχής πολλές φορές είναι παλιά νεοκλασικά σπίτια. Διακρίνονται από τη λάμπα που είναι αναμμένη στην είσοδο και δηλώνει ότι δέχεται πελάτες. Στο παρελθόν η λάμπα αυτή ήταν κόκκινη, ως πρόσθετο σημάδι αναγνώρισης προκειμένου να αποφεύγεται η όχληση στους κατοίκους διπλανών σπιτιών (Λάζος, 2002,1).

Τη λειτουργία ενός οίκου ανοχής φροντίζει ένας υπάλληλος, γυναίκα ή ενδεχομένως άνδρας (πολύ συχνά ομοφυλόφιλος), η αποκαλούμενη τσατσά (ή τσάτσος αν είναι άνδρας). Συνήθως αναλαμβάνει και καθήκοντα καθαρισμού αλλά μερικές φορές μπορεί να είναι και η ιδιοκτήτρια. Δεν αποκλείεται να ήταν και η ίδια στο παρελθόν πόρνη. Μία άλλη δραστηριότητα της τσατσάς είναι να ενημερώνει τους πελάτες για τις ικανότητες της κάθε πόρνης και να ειδοποιεί τους λεγόμενους νταβάδες ("προστάτες" της επιχείρησης ή της πόρνης) σε περίπτωση που κάποιος πελάτης συμπεριφέρεται άσχημα (Πετροπουλος, 1980).

Οι οίκοι ανοχής λειτουργούν κάθε ημέρα από το πρωί έως αργά το βράδυ, με δύο ή περισσότερες γυναίκες που εναλλάσσονται σε βάρδιες των πέντε με επτά ωρών. Οι πελάτες περιμένουν σε ένα χώρο υποδοχής και ζητούν να συνευρεθούν με μία συγκεκριμένη υπάλληλο του οίκου (οπότε και τηρείται, αν χρειαστεί, η σειρά προτεραιότητας). Σε άλλες περιπτώσεις επιλέγουν την πόρνη αφού πρώτα δουν όλες τις εργαζόμενες. Συχνά, οι πελάτες καταλήγουν στον οίκο της προτίμησής τους αφού πρώτα επισκεφτούν πολλά πορνεία (μια πρακτική που λέγεται μπουρδελοτσαρκα). Στη συνέχεια, αποσύρονται μαζί της σε ένα δωμάτιο όπου και συνευρίσκονται. Τέλος, η τσατσά τους ειδοποιεί αν υπερβούν τον διαθέσιμο χρόνο. Η πληρωμή για τις υπηρεσίες της πόρνης γίνεται πριν από τη συνεύρεση (συχνά για λόγους ασφαλείας) (Πετροπουλος, 1980). Το ποσό ανέρχεται (το 2007) σε 15 με 40 ευρώ με μέση τιμή τα 20 με 30 ευρώ. Το ύψος του ποσού κυμαίνεται ανάλογα με την δημοφιλία της πόρνης ή την ηλικία της ή τις υπηρεσίες που προσφέρει.

Ο όρος trafficking περιλαμβάνει τόσο τη διακίνηση όσο και την εκμετάλλευση. Σύμφωνα με το Πρωτόκολλο για την πρόληψη, καταστολή και τιμωρία της σωματεμπορίας, κυρίως γυναικών και παιδιών, που συμπληρώνει τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος, ως trafficking ορίζεται η επιστράτευση, μεταφορά, μεταβίβαση, στέγαση ή η παραλαβή ανθρώπων, μέσω απειλής ή της χρήσης βίας ή άλλων μορφών εξαναγκασμού, απαγωγής, απάτης, παραπλάνησης, κατάχρησης εξουσίας ή

Ποιός διάλεξε το κόκκινο για να χρωματίσει την αγάπη;
Ποιός της έδωσε το μόνο χρώμα της φωτιάς και όχι όλα του ουράνιου τόξου;
Του πολύχρωμου, του αβέβαιου, του αναποφάσιστου;
(Ποίημα σε τοίχο στην οδό Φυλής)

Κεφάλαιο 2

Διεθνείς τάσεις, πρακτικές και εξέλιξη του Αγοραίου Έρωτα

Η πορνεία συχνά χαρακτηρίζεται ως το αρχαιότερο επάγγελμα. Στην Αθήνα του Σόλωνα την πορνεία ασκούσαν κυρίως γυναίκες σκλάβες, αιχμάλωτες πολέμου ή γυναίκες που προέρχονταν από άλλες πόλεις και δεν είχαν οικογένεια ή κάποιον να τις στηρίζει. Η εικόνα δεν έχει αλλάξει πολύ από τότε, παρά την αναγνώριση των δικαιωμάτων των γυναικών και τη σεξουαλική επανάσταση. Σήμερα, η βιομηχανία του σεξ ανθεί. Σε αυτήν εντάσσονται όχι μόνο η πορνεία-η αγορά ή ενοικίαση ανθρωπίνου σώματος- αλλά και πλήθος άλλων δραστηριοτήτων που εξαγνίζουν στα μάτια της κοινωνίας την πορνεία και διαμορφώνουν την αντίληψη πως αποτελεί φυσιολογικό τμήμα της κοινωνικής ζωής (ΚΕΣΟ Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών, 2004). Έτσι, εκτός από τους οίκους ανοχής, στη βιομηχανία του σεξ περιλαμβάνονται υπηρεσίες συνοδών και call girls, μασάζ, strip clubs, τηλεφωνικό σεξ, σεξουαλικός τουρισμός, πορνογραφία κάθε μορφής κ.ά.

Από τη βιομηχανία αυτή επωφελείται μεγάλος αριθμός «επιχειρηματιών», όπως, φυσικά, όσοι μεσολαβούν καθ' οιονδήποτε τρόπο για να έρθουν σε επαφή οι «πελάτες» με το «προϊόν», αλλά και όσοι διαφημίζουν ή διαθέτουν διαφημιστικό χώρο για την προώθηση των σχετικών υπηρεσιών, όσοι παράγουν, διανέμουν, πωλούν ή διαφημίζουν εφημερίδες, περιοδικά, βιβλία, ταινίες μέσω των οποίων προβάλλονται τα προϊόντα της βιομηχανίας του σεξ. Τα κέρδη που αποκομίζουν υπολογίζεται πως ανταγωνίζονται τα κέρδη της παράνομης διακίνησης όπλων ή ναρκωτικών (Raymond, 2003). Είναι χαρακτηριστικό πως το 70% του ποσού που δαπάνησαν οι Ευρωπαίοι για αγορές μέσω Ίντερνετ, το 2001, διατέθηκε σε ιστοσελίδες με πορνογραφικό περιεχόμενο (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2004).

Η νομιμοποίηση όχι απλώς δεν περιόρισε τη βιομηχανία του σεξ, αλλά αντίθετα συνέβαλε στην επέκτασή της. Η νομιμοποίηση της πορνείας στην Ολλανδία έγινε το 2000. Το 2001 διαπιστώθηκε πως η βιομηχανία του σεξ είχε επεκταθεί κατά 25%, φτάνοντας να αντιστοιχεί στο 5% του ολλανδικού ΑΕΠ (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2004). Επιπλέον, η

βιομηχανία κατέστη ακόμη πιο «ορατή», καταλαμβάνοντας μεγαλύτερο μέρος της καθημερινότητας και συχνά προκαλώντας τους κοινά αποδεκτούς κανόνες αισθητικής. Είναι γνωστή η εικόνα των ημίγυμων γυναικών μπροστά σε τεράστια παράθυρα, ενώ λειτουργούν πλέον επιχειρήσεις που έχουν ως δεδηλωμένο στόχο τη συνεργασία με την κυβέρνηση για την προώθηση των υπηρεσιών που σχετίζονται με την πορνεία, καθώς και την «προστασία των συμφερόντων των πελατών» (Raymond, 2003).

Ένα ακόμη παράδειγμα είναι αυτό της Πολιτείας της Βικτόρια, στην Αυστραλία, όπου η πορνεία νομιμοποιήθηκε ήδη από τη δεκαετία του 1980. Έτσι, ενώ το 1989 λειτουργούσαν 40 νόμιμοι οίκοι ανοχής στη Βικτόρια, το 1999 είχαν φτάσει τους 94, ενώ λειτουργούσαν και 84 επιχειρήσεις συνοδών, χωρίς να υπολογίζουμε την πληθώρα σχετικών δραστηριοτήτων (peer shows, τηλεφωνικό σεξ κλπ). Η πορνεία μάλιστα συνδέθηκε και με τον τουρισμό, αφού στα τουριστικά πακέτα προσφερόταν η δυνατότητα να χρησιμοποιηθούν οι μάρκες από τα χρηματοδοτούμενα από το κράτος καζίνο για την αγορά υπηρεσιών σεξ στους οίκους ανοχής της περιοχής (www.maxim.org.nz/prb/betterway.html).

Ένα άλλο βασικό επιχείρημα στο οποίο στηρίχθηκε η νομιμοποίηση ήταν πως θα έδινε αποφασιστικό χτύπημα στο trafficking, δηλαδή τη μεταφορά γυναικών από φτωχές χώρες με σκοπό τη σεξουαλική τους εκμετάλλευση στη Δύση. Η πραγματικότητα διέψευσε τις σχετικές προσδοκίες. Είναι χαρακτηριστικά τα παραδείγματα της Γερμανίας και της Ολλανδίας. Τον Ιανουάριο του 2002, η πορνεία καθιερώθηκε ως καθ'όλα νόμιμο επάγγελμα στη Γερμανία. Ωστόσο, σήμερα υπολογίζεται πως το 85% των γυναικών που «εργάζονται» ως πόρνες στη Γερμανία είναι αλλοδαπής προέλευσης. Στην Ολλανδία, όπου, όπως είδαμε, υιοθετήθηκε ανάλογη νομοθεσία το 2000, άνοιξε ταυτόχρονα ο δρόμος για τη νόμιμη είσοδο γυναικών στην χώρα με στόχο την απασχόληση στην πορνεία, ενώ ορισμένες ασφαλιστικές δικλίδες που τέθηκαν αφορούσαν στην υποχρέωσή τους να αποδείξουν πως είναι αυτό-απασχολούμενες. Περισσότερο να πούμε πως ο αριθμός των γυναικών από φτωχές χώρες της Ανατολής που εισάγονται από τα διεθνή κυκλώματα δουλείας και πορνείας στην Ολλανδία έχει πολλαπλασιαστεί, ενώ οι εκμεταλλευτές τους δεν δυσκολεύονται ιδιαίτερα να παρακάμψουν τα τυπικά εμπόδια, για παράδειγμα,

υποδεικνύοντάς τους πώς να υποστηρίξουν ότι είναι αυτό-απασχολούμενες στις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2004).

Δυστυχώς, οι αρχές των χωρών αυτών δεν προβληματίζονται από το μεγάλο αριθμό αλλοδαπών γυναικών που εισέρχονται στο έδαφός τους. Πώς είναι δυνατόν να πιστεύει κανείς πως όλες αυτές οι γυναίκες δρουν αυτόνομα, αυτόβουλα, έχουν καταφέρει να παρακάμψουν μόνες τους όλες τις δυσκολίες που συνεπάγεται η προσπάθεια για είσοδο σε μια δυτικοευρωπαϊκή χώρα και μάλιστα να δικτυωθούν, να βρουν εργασία και κατάλυμα; Είναι προφανές πως τα διεθνώς οργανωμένα εγκληματικά δίκτυα και τα διαπλεκόμενα συμφέροντα κατευθύνουν και εκμεταλλεύονται χιλιάδες γυναίκες και παιδιά στην Ευρώπη (Raymond, 2003).

Οι προσδοκίες για περιορισμό της παράνομης πορνείας δεν επαληθεύτηκαν. Πιο χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Βικτόρια της Αυστραλίας, όπου, μετά τη νομιμοποίηση, ο αριθμός των οίκων ανοχής που λειτουργούν παράνομα έχει πολλαπλασιαστεί. Το ίδιο συνέβη και στο Σίντνεϊ, όπου η πορνεία νομιμοποιήθηκε το 1995 και ήδη το 1999 ο αριθμός των νόμιμων οίκων ανοχής είχε αυξηθεί θεαματικά. Επιπλέον, για να αποφευχθεί η διαφθορά στην αστυνομία, το έργο των σχετικών ελέγχων ανατέθηκε στα τοπικά συμβούλια, τα οποία όμως δεν διαθέτουν την κατάλληλη υποδομή και προσωπικό για το τεράστιο αυτό έργο, με αποτέλεσμα να έχει εκλείψει ουσιαστικά η αστυνόμευση (Raymond, 2003).

Η αδυναμία της νομιμοποίησης να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που συνδέονται με την πορνεία είναι προφανής. Για αυτό χρειάζεται να εξετάσουμε τις εναλλακτικές λύσεις που προσφέρονται. Η πιο ενδιαφέρουσα από αυτές είναι η εμπειρία της Σουηδίας, της μόνης χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση που έχει αναγνωρίσει πως η πορνεία είναι μια μορφή βίας κατά των γυναικών και συνιστά παραβίαση θεμελιωδών δικαιωμάτων τους. Με βάση αυτή τη παραδοχή, έχει προχωρήσει στην ποινικοποίηση της αγοράς σεξουαλικών υπηρεσιών, εστιάζοντας την πολιτική και τη δράση στον περιορισμό της ζήτησης και προσφέροντας ταυτόχρονα στις πόρνες εναλλακτικές μορφές απασχόλησης και επαγγελματικής κατάρτισης (ΚΕΣΟ Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών, 2004).

Η σχετική νομοθεσία τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου 1999, έπειτα από προσπάθειες δεκαετιών του γυναικείου κινήματος της χώρας και αφού στο εθνικό Κοινοβούλιο το ποσοστό των γυναικών έφθασε το 45% του συνόλου. Σήμερα στη Σουηδία απαγορεύεται η αγορά υπηρεσιών πορνείας. Η ποινή για τους παραβάτες είναι είτε χρηματικό πρόστιμο, είτε φυλάκιση έως και έξι μηνών (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2004).

Η περίπτωση του Σίντνεϊ είναι γνωστή. Κατά χιλιάδες κατέφθασαν από όλα τα μήκη και τα πλάτη του πλανήτη οι επαγγελματίες του σεξ, αλλά και παιδιά από την ΝΑ Ασία, προκειμένου να καλύψουν την αυξημένη ζήτηση λόγω των ολυμπιακών αγώνων του 2000. Η βιομηχανία του σεξ και τα διεθνή κυκλώματα σωματεμπόρων γνώρισαν μεγάλες δόξες, ενώ τα κέρδη τους έφτασαν σε πρωτοφανή ύψη. Οι οίκοι ανοχής δεν προλάβαιναν να εξυπηρετούν τη πελατεία τους (Raymond, 2003).

Τα λόγια, τα κορμιά;
Πουλιούνται τα λόγια; Αγοράζονται τα κορμιά;
Παζάρι είναι και οι μικροπωλητές παντού.
Πελάτες είμαστε όλοι - ό,τι μας δώσουν θα πάρουμε. Και θα το πουλήσουμε μετά με τη σειρά μας.
Για λίγα ή για πολλά, δεν ξέρω. Ξέρεις εσύ; Ίσως και στη διατίμηση.
Να τα χαρίσουμε; Αποκλείεται να τα χαρίσουμε.
(Ποίημα σε τοίχο στην οδό Φυλής)

Κεφάλαιο 3

Ιστορική εξέλιξη του Αγοραίου Έρωτα

3.1. Ο Αγοραίος Έρωτας στην αρχαία Ελλάδα

Στην ελληνική αρχαιότητα, το φαινόμενο της πορνείας σε ορισμένες πόλεις ήταν ενίοτε περιστασιακό και χωρίς ανταλλάγματα, αλλά σε άλλες αποτελούσε πηγή εισοδήματος. Η πορνεία λειτουργούσε σε μεγάλο βαθμό, ως ρυθμιστής των ανικανοποίητων και επιθετικών σεξουαλικών ορμών, προς προστασία της κοινωνικής τάξης, διότι κρατούσε π.χ. τους ακόμη άγαμους μακριά από τις θυγατέρες και τις συζύγους των αστών. Επιπλέον, οι Ελληνίδες πόρνες, οι εταίρες, ως οι μόνες γυναίκες, που είχαν εισέλθει στη δημόσια ζωή, έπαιζαν σπουδαίο ρόλο στις ανδρικές συντροφίες, και καλλιεργούνταν ως σημαντική διασκέδαση για τους άνδρες (<http://el.wikipedia.org>). Οι εταίρες στην αρχαιότητα ήταν ανύπαντρες γυναίκες προσφέροντας ερωτικές υπηρεσίες επί πληρωμή. Μάλιστα ήταν παρά πολλές, π.χ. στην Κόρινθο υπήρχαν χίλιες περίπου. Οι ακριβές εταίρες ήταν η αιτία που πλήθος πλούσιων εμπόρων και ναυτικών κατασπαταλούσαν το εισόδημα τους. Κάθε εταίρα εκμεταλλευόταν την ομορφιά και χάρη της και συνήθως ζούσε για αόριστο διάστημα στην πολυτέλεια που της πρόσφερε κάποιος πλούσιος (Mosse, 2002). Η επαφή και η γνωριμία με τις εταίρες ήταν πολύ απλή, αφού κυκλοφορούσαν παντού: στην αγορά, στα θέατρα, στα λουτρά, στον ναό της Αφροδίτης και τους δρόμους. Στα ίδια μέρη απαγορευόταν αυστηρά, να κυκλοφορούν οι έντιμες γυναίκες. Το σύνθημα της ερωτικής πρόσκλησης δινόταν από την ίδια την εταίρα και ήταν μια φράση όπως «ακολουθήσέ με», «σε περιμένω» κλπ. Δεν ήταν λίγες οι φορές που το επάγγελμα πήγαινε από μανά σε κόρη. Η ανέχεια ανάγκαζε αρκετές μητέρες να κατευθύνουν τις κόρες τους σε αυτή την ζωή για να εξασφαλίσουν οι ίδιες και τον εαυτό τους (Cantarella, 1998).

Μια άλλη κατηγορία γυναικών που συναναστρέφονταν με άνδρες ήταν οι παλλακίδες. Αυτές συζούσαν στο σπίτι με κάποιον άνδρα χωρίς γάμο, ήταν δηλαδή κάτι μεταξύ συζύγου και εταίρας. Σε αντίθεση με τις εταίρες μπορούσαν να ακολουθούν τον άνδρα τους στις θυσίες ή να εμφανίζονται στο σπίτι όταν ο άνδρας δεχόταν τους φίλους του. Τα τυχόν περιουσιακά της στοιχεία έμπαιναν στο κοινό ταμείο με τον άνδρα που ζούσε. Η λέξη "πόρνη" πρωτοεμφανίζεται τον 7ο π.Χ. αιώνα σε ένα απόσπασμα του ποιητή Αρχίλογου και παράγεται από το αρχαίο ρήμα πέρνημι που σημαίνει πουλώ. Οι οίκοι ανοχής ονομάζονταν πορνεία ή εργαστήρια. Οι πόρνες ήταν κυρίως δούλες που ντύνονταν με διάφανα ρούχα ή έμεναν ημίγυμνες περιμένοντας τον πελάτη. Επίσης, ήταν απαραίτητη συντροφιά στα συμπόσια, όπου ενδεχομένως να προέκυπτε η προώθησή από τον κύριο τους στην αγκαλιά κάποιων από τους συμμετέχοντες (Reinsberg, 1999).

Σε οικονομικό επίπεδο, ήταν δυνατό να αγοράσει κάποιος δούλες με αποκλειστικό σκοπό να τις προωθήσει στην πορνεία και να κερδίζει τη ζωή του με τον τρόπο αυτό. Στον Πειραιά, στους δυο αιώνες της αθηναϊκής ηγεμονίας, τα πλήθη των ξένων, των ναυτικών και των βιαστικών ταξιδιωτών οδηγούσαν ορισμένους στην ιδέα να αποκομίσουν κέρδη από την εκμετάλλευση της πορνείας (Λαγκαδάς, 1992).

Εκτός όμως από την αγορά δούλων, πηγή προμήθειας κοριτσιών προορισμένων για την πορνεία ήταν και ο θεσμός της έκθεσης. Η έκθεση των νεογέννητων είναι συχνά μια ανάγκη για τις οικογένειες με πολύ ταπεινά έσοδα. Για τους φτωχότερους, τα κορίτσια είναι συχνά επιβαρυντικά μέλη για την οικογένεια, λόγω του φόβου για τα έξοδα της προίκας, και έτσι τα απειλούσε η έκθεση συχνότερα από τα αγόρια. Αυτό σήμαινε συνηθέστερα ότι τα περίμενε η τύχη της πορνείας, αφού πολλά από αυτά τα κοριτσάκια μαζεύονταν από τους δουλεμπόρους στους δρόμους όπου οι γονείς τους τα εγκατέλειπαν μόλις γεννηθούν (Cantarella, 1998). Βεβαίως η πορνεία στην αρχαία Ελλάδα δεν ασκείτο μόνο στους οίκους αλλά επιπλέον, πολλά μικροεπαγγέλματα που ασκούσαν γυναίκες (όπως οι ανθοπώληδες της Αγοράς), γίνονταν προκάλυμμα των σεξουαλικών υπηρεσιών προς τους περαστικούς (Mosse 2002).

Αν και οι μαρτυρίες συχνότερα αναφέρουν την γυναικεία πορνεία που ήταν ευρέως αποδεκτή, εντούτοις υπήρξε διαδεδομένη και η παιδική πορνεία με επίκεντρο τα νεαρά αγόρια, μια σχέση όμως που γενικά ήταν καταδικαστέα (Reinsberg, 1999).

Η ιερή πορνεία

Ως ιερή ή θρησκευτική πορνεία εννοείται η πρακτική της σεξουαλικής επικοινωνίας για θρησκευτικό σκοπό. Η γυναίκα που εμπλέκεται σε μια τέτοια πρακτική ονομάζεται ιερόδουλος, αν και η σύγχρονη απόδοση του όρου στα κοινωνικά της συμφραζόμενα είναι δυνατόν να προκαλεί σύγχυση ως προς την ακριβή έννοια του όρου (<http://el.wikipedia.org>). Η ιερή πορνεία είναι ένα ιδιόμορφο φαινόμενο στην αρχαιότητα, σύμφωνα με το οποίο νεαρά κορίτσια και αγόρια, αφιερωμένα από τους γονείς τους ή τους κυρίους τους σε ναούς στην υπηρεσία κάποιας θεότητας, προσέφεραν σεξουαλικές υπηρεσίες στους επισκέπτες του ναού. Οι υπηρεσίες αυτές ποίκιλαν ως προς το ιδεολογικό τους υπόβαθρο. Σε κάποιες περιπτώσεις, νεαρές γυναίκες που ετοιμάζονταν να παντρευτούν εντάσσονταν στις ιερόδουλες κάποιου ναού, ώστε να μαζέψουν την προίκα τους, χωρίς αυτό να αποτελεί εμπόδιο για τους μέλλοντες συζύγους (Λαγκαδάς, 1992).

Άλλοτε, οι ιερόδουλοι μοιάζουν να αποτελούν ένα μόνιμο ιερό "κλήρο" του ναού, στον οποίο πηγαίνουν τα έσοδα από τα αφιερώματα των επισκεπτών που συνέρχονταν με τους ιερόδουλους ενώ υπάρχουν και φορές όπου οι κοπέλες ήταν υποχρεωμένες να τηρήσουν το τοπικό έθιμο και να έρθουν μία μόνο φορά σε επαφή με έναν άγνωστο άνδρα. Μετά την συνεύρεση μπορούσαν να αποχωρήσουν για το σπίτι τους και ήταν έτοιμες για γάμο (<http://www.koutouzis.gr/>).

Από τον Ηρόδοτο μαθαίνουμε πως οι επισκέπτες πλησίαζαν την ιερόδουλο της αρεσκείας τους και αφού άφηναν τα χρήματα στα πόδια της, έλεγαν "Σε καλώ στο όνομα της θεάς" και εκείνη πλέον δεν μπορούσε να αρνηθεί σε κανένα τις υπηρεσίες της. Οι ιερόδουλες ήταν πόρνες, αλλά και ιέρειες, αφού τα δύο λειτουργήματα ήταν στενά συνδεδεμένα μεταξύ τους. Όπως οι υπόλοιπες ιέρειες του ελληνικού κόσμου, συμμετείχαν επίσημα σε όλες τις τελετές όπου η "ιερή" παρέμβαση τους θεωρείτο απαραίτητη. Σε αντίθεση με τις "λαϊκές" πόρνες, οι ιερόδουλες είχαν σημαντική θέση στην κοινωνία (Λαγκαδάς, 1992).

Από κοινωνιολογικής άποψης η ιερή πορνεία, εκτός από τον συγκεκριμένο ρόλο της στη διαδικασία του εξαστισμού φαίνεται πως υπήρξε και τεχνική ενθάρρυνσης της γονιμότητας, ως μέσο επιβίωσης της κοινότητας (<http://el.wikipedia.org>).

3.2. Ο Αγοραίος Έρωτας σήμερα

Η χωρική διάσταση της πορνείας, στη σημερινή της μορφή, κάθε άλλο παρά θυμίζει την παραδοσιακή πορνεία του χθες. Παλαιότερα, η πορνεία χαρακτηριζόταν από την ύπαρξη οίκων ανοχής γύρω από συγκεκριμένες περιοχές, συνήθως υποβαθμισμένους τομείς των πόλεων, οι οποίοι χαρακτηρίζονταν από κάποια συγκριτικά πλεονεκτήματα σε σχέση με την υπόλοιπη πόλη. Τέτοια συγκριτικά πλεονεκτήματα ήταν η ύπαρξη στρατοπέδου στην περιοχή, λιμανιού όπως επίσης και περιοχές με εργοστάσια και βιομηχανίες. Επίσης χαρακτηρίζονταν από χαμηλό κόστος εγκατάστασης, που προσέφεραν οι συγκεκριμένες περιοχές, λόγω της υποβάθμισης τους.

Σήμερα, η μορφή αυτή έχει αλλάξει. Οι οίκοι ανοχής πλέον, συναντούνται σχεδόν σε όλο τον αστικό ιστό της πόλης η ακόμα και έξω από αυτόν. Σε αυτό το γεγονός έχουν συντελέσει πολλαπλοί οικονομικοί και κοινωνικοί παράγοντες, που έχουν μεταλλάξει τη μορφή και την παροχή υπηρεσιών του αγοραίου έρωτα. Πλέον, η κοινωνική αποδοχή της πορνείας είναι μεγαλύτερη και έτσι έχει μπορέσει πιο εύκολα να εξελιχθεί. Η εξέλιξη αυτή έχει δημιουργήσει νέες μορφές πορνείας, παρέχοντας περισσότερες υπηρεσίες. Αν και οι παραδοσιακοί οίκοι ανοχής παραμένουν, πολλοί από αυτούς έχουν αλλάξει τη μορφή τους. Αυτά είναι τα λεγόμενα studios, τα οποία μπορούμε να τα περιγράψουμε σαν οίκους ανοχής πολυτελείας. Οι υπηρεσίες που παρέχουν είναι πολύ πιο ακριβές από την κλασική τους μορφή και πιο ποιοτικές όπως για παράδειγμα όμορφους χώρους και εχεμύθεια. Η εξέλιξη όμως δεν σταματά εδώ. Γραφεία συνοδών, ραντεβού μέσω τηλεφώνου ή διαδικτύου, ξενοδοχεία είναι μερικές από τις νέες μορφές του αγοραίου έρωτα.

Η καρδιά; Ξεπουλιέται η καρδιά;
Αναρωτήθηκες ποτέ; Ή μήπως γνωρίζεις;
Ξεπουλιέται και εξαγοράζεται η καρδιά. Και φιμώνεται και σωπαίνει και πλανάται.
Και κοιμάται βαθιά κάτι μέρες, κι άμα ξυπνήσει τη νανουρίζουμε πάλι.
(Ποίημα σε τοίχο στην οδό Φυλής)

Κεφάλαιο 4

4.1. Εξέλιξη του νομοθετικού πλαισίου στην Ελλάδα

4.1.1. Το νομοθετικό πλαίσιο στην Ελλάδα, από το 1836 ως το 1980

Στην Ελλάδα, κατά τη μακρά περίοδο 120 ετών από το 1836 μέχρι το 1955, το διακανονιστικό σύστημα πρόσφερε τα ευρύτερα όρια και τους κεντρικούς προσανατολιστικούς άξονες οργάνωσης των νόμων για την πορνεία. Η ρύθμιση της πορνείας που ίσχυσε κατά τον 19ο και τις αρχές του 20ού αιώνα υπήρξε σαφώς επηρεασμένη από το γαλλικής εμπνεύσεως διακανονιστικό σύστημα, το οποίο πρέσβευε τον εγκλεισμό και την αυστηρή επιτήρηση (ιατρική και αστυνομική) των εκδιδόμενων γυναικών. Το ασαφές νομοθετικό τοπίο που βασιζόταν σε διάταγμα του 1836 συμπληρωνόταν κατά καιρούς με υπουργικές εγκυκλίους και διοικητικά μέτρα που συχνά παραβιάζονταν από τους αστυνομικούς, οι οποίοι έφεραν τη βασική ευθύνη για την αντιμετώπιση του ζητήματος. Την εκκρεμότητα ήρθαν να διευθετήσουν ο νόμος 3032 του 1922 και το διάταγμα του 1923 που νομιμοποιούσαν κατά κάποιον τρόπο την πορνεία, πάντοτε προς την κατεύθυνση του διακανονισμού, και διαχώριζαν τις εκδιδόμενες γυναίκες σε «κοινές» (αποκλειστικής απασχόλησης) και «ελευθέρους» (ευκαιριακής απασχόλησης) (Λάζος, 2002,1).

Το διακανονιστικό σύστημα είναι μια ηθικο-θεωρητική δέσμη ιδεών, αρχών και αντιλήψεων, με βάση την οποία γίνεται αντιληπτή η πορνεία, η θέση της στην κοινωνία και η σημασία της. Οι σκοποί του συστήματος συνοψίζονται στο τρίπτυχο «περιορισμός της πορνείας-περιφρούρηση της ηθικής-προστασία της δημόσιας υγείας». Η πρώτη ιδέα για την οργάνωση της πορνείας σε ειδικό νομοθετικό σύστημα παρουσιάστηκε στη Γαλλία από τον 14ο αιώνα. Παρ' όλα αυτά, η ουσιαστική εφαρμογή του χρονολογείται από τη μετασφυλιδική εποχή, την περίοδο που η σύφιλη άρχισε να υποχωρεί από τη δυτική Ευρώπη, δηλαδή, από τον 16ο αιώνα και μετά (Α. Ψαρρά και Ι. Φλωρεντίν, 1980). Το ανάπτυγμα του διακανονιστικού συστήματος κατά το 19ο αιώνα καταθέτει στη Βουλή ο Χ. Σολομωνίδης: «... με την έναρξιν του περασμένου αιώνας, διαρρυθμίζεται το ζήτημα της πορνείας και το σύστημα των οίκων ανοχής διά του Ναπολεοντείου συστήματος, του

"διακανονιστικού" τούτου, το οποίο πολλὰ κράτη διατηρούν εισέτι και ημείς διατηρούμεν αυτό διά του νόμου 3032 του 1922. Κύρια χαρακτηριστικά του συστήματος τούτου είναι 1) ότι αναγνωρίζει επισήμως το επάγγελμα της πόρνης και καταγράφει τας γυναίκας υπό την ιδιότητάν των ως πόρνων. 2) ότι επιτρέπει την ομαδικήν υπό εκμετάλλευσιν πορνείαν εντός οίκων ανοχής. 3) ότι υποβάλλει εις υποχρεωτικήν ιατρική εξέταση της ανεγνωρισμένος πόρνas και εις υποχρεωτικήν θεραπείαν και κράτησιν εν νοσοκομείω τας εκ τούτων μολυσματικάς. 4) ότι τον χαρακτηρισμόν και αποχαρακτηρισμόν μιας γυναίκος ως πόρνης τον επιβάλλει ειδική διοικητική Επιτροπή ήτις επίσης χορηγεί ή αφαιρεί αδείας λειτουργίας πορνείων». (Πρακτικά Βουλής, Συνεδρίαση 118, 22 Ιουνίου 1955, σ. 2442) .

Στο πλαίσιο του και για την επίτευξη του τριπλού σκοπού, κεντρικό πρόσωπο εστίασης και διαχείρισης αποτελεί η εκδιδόμενη γυναίκα. Τουλάχιστον στις παλαιότερες εκδοχές του διακανονιστικού συστήματος, η συγκεκριμένη ειδική εστίαση ήταν ταυτόσημη με τον εγκλωβισμό της εκδιδομένης στον οίκο ανοχής, το νοσοκομείο (μερικές φορές, στη συνέχεια, στο σωφρονιστικό άσυλο) και τη φυλακή (Λάζος, 2002,1).

Στο διακανονιστικό σύστημα η πορνεία νομιμοποιείται και ελέγχεται από το κράτος με την ίδρυση και λειτουργία κρατικών οίκων ανοχής, όπου οι εκδιδόμενες γυναίκες εκδίδονται και διαμένουν υποχρεωτικά, με δικαίωμα εξόδου μόνο εφόσον έχουν την άδεια της αστυνομίας και υφίστανται τακτικό υγειονομικό έλεγχο. Η πορνεία οργανώνεται σε κλειστό κύκλωμα, ώστε να μη γίνεται αμέσως αντιληπτό από τα παιδιά, τα κορίτσια και τις τίμιες γυναίκες. Το κλειστό κύκλωμα αναφέρεται στον περιορισμό στο χώρο, με οργανική μονάδα τον οίκο ανοχής, στην αναπτυγμένη του δε μορφή είναι δυνατόν (αλλά και αποδοτικότερο, τόσο οικονομικά και ελεγκτικά όσο και για τον πελάτη) να περιλάβει τη δημιουργία ολόκληρης συνοικίας τέτοιων σπιτιών, και τον καθορισμό με αυστηρότητα του αριθμού των ατόμων, πελατών ή άλλων, με τους οποίους έρχεται σε επαφή η εκδιδόμενη γυναίκα. Μέσω της ιδρυματοποίησης των εκδιδομένων γυναικών, οι υποστηρικτές του διακανονισμού επεδίωκαν τον έλεγχο των αφροδισίων νοσημάτων, τη μείωση των προαγωγών, τη μείωση των βιασμών τιμίων γυναικών, και την τοποθέτηση της πορνείας μακριά από άτομα που ενοχλούνται από τη γειτονία της (Ψαρρά - Φλωρεντίν, 1980).

Εκτός της Αγγλίας, όλες οι χώρες στην Ευρώπη είχαν εφαρμόσει το διακανονιστικό σύστημα, σε διάφορες εκδοχές, με σκοπό τον έλεγχο - μια κατασταλτική ρύθμιση της πορνείας (Λάζος, 2002,1).

Η πρώτη μετεπαναστατική νομική πλαισίωση του ζητήματος της πορνείας έλαβε χώρα το 1836. Με το Βασιλικό Διάταγμα του Όθωνα περί «Δημοτικής Αστυνομίας», οι Αστυνομικές Αρχές όφειλαν να καταστέλλουν ό,τι προσβάλλει τα ήθη, να απαγορεύουν ό,τι συμβάλλει στη διαφθορά των ηθών. Επίσης, όφειλαν να απαγορεύουν στις κοινές στους άνδρες γυναίκες να περιφέρονται σε δημόσιους περιπάτους. «Αι Αστυνομικοί Αρχαί χρεωστούν να καταστέλλωσιν αυστηρώς τας προσβάλλουσας τα ήθη πράξεις και απαγορεύουν παν ό,τι τείνει προς την διαφθορά αυτών. Επί τούτω: 1) Επιτηρούν ιδίως τα άτομα εις τα οποία προσάπτεται ασωτεία και διαφθορά των ηθών των νέων αμφοτέρων των γενών. 4) Εμποδίζουν κοινάς γυναίκας να περιφέρονται εις τους δημόσιους περιπάτους κ.λπ.» (Ψαρρά - Φλωρεντίν, 1980).

Η Αστυνομία διέκρινε τις εκδιδόμενες γυναίκες σε δυο κατηγορίες: τις «κοινές» και τις «ελευθέριας» ή «αιιδούς». «Κοινές» ήταν οι γυναίκες εκείνες που υποχρεούνταν να παραμένουν μέσα σε οίκους ανοχής που ορίζονταν και ελέγχονταν από το κράτος όπως, π.χ., τα «Βούρλα» στον Πειραιά από όπου δεν είχαν το δικαίωμα εξόδου, έστω και για περιορισμένο χρόνο, χωρίς έγγραφη άδεια της Αστυνομίας. Οι κοινές γυναίκες υποβάλλονταν δυο φορές τη βδομάδα σε υποχρεωτικό υγειονομικό έλεγχο, τα αποτελέσματα του οποίου καταγράφονταν σε ατομικό βιβλιάριο, και ήταν υποχρεωμένες να εκδίδονται σε οποιονδήποτε, χωρίς δικαίωμα επιλογής (Δρακουλίδης, 1939).

Στη δεύτερη κατηγορία εκδιδόμενων, τις «αιιδούς» ή «ελευθέριας», εντάσσονταν οι γυναίκες εκείνες που τραγουδούσαν στα καφωδεία ή τα κέντρα διασκεδάσεως, και τους επιτρεπόταν να διαμένουν σε ξενοδοχείο. Οι ελευθέριας δεν επιτρεπόταν να φύγουν εκτός πόλης χωρίς άδεια της Αστυνομίας, καθώς και αυτές υποβάλλονταν σε υγειονομικό έλεγχο δύο φορές τη βδομάδα (Δρακουλίδης, 1939).

Κατά την περίοδο αυτήν, η Αστυνομία έλεγχε και διευθετούσε με αυστηρότητα τα ζητήματα των ηθών, έχοντας και το αποκλειστικό δικαίωμα του χαρακτηρισμού των

γυναικών σε «κοινές» ή «ελευθέριας». Μέχρι και τις αρχές του 20ού αιώνα, η Αστυνομία έλεγχε αλλά και διευθετούσε με ιδιαίτερη αυστηρότητα τα ζητήματα των ηθών, έχοντας το «δέσμειν και λύειν» στα ζητήματα αυτά. Ακόμη και ως το 1916 συνεχιζόταν ένα αναχρονιστικό σύστημα για την περιφρούρηση της δημόσιας ηθικής και της προστασίας των ηθών. Ειδικές, π.χ., περίπολοι γύριζαν στους Δημόσιους και Δημοτικούς κήπους. Εκτός απ' αυτές και αστυνομικοί με πολιτικά καιροφυλακτούσαν πολλές φορές πίσω από τις συστάδες των δένδρων, έτοιμοι, να ορμήσουν και να συλλάβουν κάθε ζευγάρι που θα τολμούσε να καθίσει στους πάγκους του Ζαπείου ή του Μουσείου για να περάσει στιγμές τρυφερής μονώσεως. Αρκούσε να εκφραστεί κάποια υποψία σε βάρος μιας γυναίκας - ακόμη και με ανώνυμη επιστολή- για να συλληφθεί, να κρατηθεί, να υποβληθεί σε εξευτελιστική υγειονομική επιθεώρηση και να κλειστεί σε οίκο ανοχής, με απόφαση αποκλειστικά και μόνο της Αστυνομικής Αρχής (Λάζος, 2002,1). Η Α. Ψαρρά και η Ί. Φλωρεντίν αναφέρουν ότι, στην πραγματικότητα, αυτό που χαρακτηρίζει την πορνεία από το 1836 ως το 1922, είναι η αυθαίρετη και ευκαιριακή ρύθμιση της με υπουργικές εγκυκλίους και διοικητικά μέτρα. Συχνά τα μέτρα αυτά παραβιάζονταν από τους αστυνομικούς, οι οποίοι διέθεταν ανεξέλεγκτες αρμοδιότητες (Ψαρρά - Φλωρεντίν, 1980). Με την ψήφιση όμως του Νόμου 3032 του 1922, η Αστυνομία έπαψε να έχει το μοναδικό λόγο στα ζητήματα των ηθών. Η ιατρική έρχεται να αποτελέσει τη δεύτερη συντεταγμένη. Ο γιατρός έρχεται να συμπληρώσει τον αστυνομικό. Μάλιστα, για ένα διάστημα, επιχειρείται η πλήρης ιατρικοποίηση του ελέγχου της πορνείας - μέσω ελέγχου της εκδομένης γυναίκας. Το έργο της ρύθμισης ανατέθηκε σε μια Επιτροπή ανά νομό της χώρας, που προέβαινε σε κατηγοριοποίηση των γυναικών ή στον αποχαρακτηρισμό τους, στην παροχή άδειας συστάσεως οίκων ανοχής ή καταργήσεως τους (Ν. 3032, 1922). Επίσης, η Επιτροπή κατέβαλε προσπάθειες, σε ηθικοσυζητητικό επίπεδο, για να φέρει στον ίσιο δρόμο της τιμότητας αυτές τις γυναίκες. Επιπλέον, με αυτόν το νόμο, για πρώτη φορά δόθηκε το δικαίωμα στη γυναίκα να ασκεί έφεση κατά της απόφασης της Επιτροπής (εντός τριών ημερών στο αρμόδιο Πλημμελειοδικείο ή στο Εφετείο Αθηνών), αλλά όχι και κατά της απόφασης του δικαστηρίου (Λάζος, 2002,1).

Συνολικά, ο νόμος 3032 του 1922 δεν επέφερε ουσιαστικές αλλαγές στο ζήτημα της πορνείας, στο καθεστώς των οίκων ανοχής, αλλά και στις αρμοδιότητες που είχε η αστυνομία (Μαγγάνας, 1994).

Κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου, το διακανονιστικό σύστημα έφτασε στα όρια του, διεθνώς, και στην Ελλάδα δέχτηκε επικρίσεις από διάφορες πλευρές. Οι επικρίσεις εστιάζονταν στο ότι υπήρχε μεγάλη απόσταση μεταξύ της πραγματικότητας και των αρχών που διακήρυσσε ο διακανονισμός. Επίσης επικρίνονταν η αδυναμία μείωσης και ελέγχου των αφροδισίων νοσημάτων, η αδυναμία καταστολής της σωματεμπορίας και του περιορισμού της κρυφής πορνείας. Το διακανονιστικό σύστημα, επίσης, κρινόταν ανάξιο για έναν πολιτισμένο κόσμο, αφού παραβίαζε βασικές αρχές του δικαίου (Φωτεινός, 1953). Γι' αυτούς τους λόγους, και με συναφείς υποστηρικτικές επιχειρηματολογίες, κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου το διακανονιστικό σύστημα σταδιακά καταργήθηκε σχεδόν σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες. Το 1945 ίσχυε μόνο στην Ελλάδα, στη Ρουμανία και τη Γαλλία (Ψαρρά - Φλωρεντίν, 1980).

Το 1953 ο Π. Φωτεινός, Τακτικός καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών, διευθυντής του Νοσοκομείου «Ανδρέας Συγγρός», και τακτικό μέλος του Ανώτατου Υγειονομικού Συμβουλίου, εισηγήθηκε στο Γενικό Γραμματέα και τη Γενική Διεύθυνση του Υπουργείου Κοινωνικής Πρόνοιας τις βασικές αρχές και τα συμπεράσματα του 19ου Διεθνούς Συνεδρίου του Διεθνούς Συνδέσμου για το Καταργητικό Σύστημα. Στην εισήγηση του υιοθετεί τις βασικές αρχές του καταργητικού συστήματος, οι οποίες, όπως αναφέρει, πρέπει να εφαρμοσθούν και στην Ελλάδα, για να μη φανεί ότι υπάρχει υστέρηση σε σχέση με τις διεθνείς εξελίξεις, οι οποίες απορρέουν από την εφαρμογή των νέων κοινωνικών τάσεων. Το κυρίαρχο μέτρο που πρέπει να ληφθεί είναι η «κατάργησις εν Ελλάδι όλων των οίκων ανοχής, εντός μεν 13 μηνών...» Επίσης, παραθέτει και άλλες θέσεις όσον αφορά σε υγειονομικά και αστυνομικά ζητήματα, θέσεις όπως (1) συστηματική παρακολούθηση και κλείσιμο των κρυφών οίκων ανοχής, (2) ειδική υγειονομική εξέταση κάθε πορνεύμενης γυναίκας. (3) ίδρυση ειδικού αναμορφωτικού κέντρου για την παραπομπή κάθε πορνεύμενης η οποία δεν έχει πόρους για να ζήσει ή δυνατότητα αποκατάστασης καθώς και (4) ένταξη γυναικών αστυνομικών στο Τμήμα Ηθών (Φωτεινός, 1953).

Με το Νόμο 3310 του 1955 «Περί Καταπολεμήσεως των Αφροδισίων Νόσων και Άλλων Τινών Διατάξεων», το διακανονιστικό σύστημα αντικαταστάθηκε ή μετεξελίχθηκε σε μια πιο φιλελεύθερη εκδοχή του, το νεο-διακανονιστικό σύστημα. Με το νόμο αυτόν καταργήθηκαν οι δημόσιοι οίκοι ανοχής και έλαβε χώρα μετάβαση στους ιδιωτικούς οίκους ανοχής. Είναι ενδιαφέρον ότι ο διάλογος στη Βουλή για τη μετεξέλιξη από τον δημόσιο στον ιδιωτικό οίκο ανοχής λαβαίνει χώρα σε μια γενικότερη ορολογία και γλώσσα, σαν να καταργείται ή να περιορίζεται δραστικά η πορνεία συνολικά, σαν να πρόκειται για έναν αγώνα ενάντια στην πορνεία - ή, έστω, σαν να πρόκειται για την κατάργηση του οίκου ανοχής γενικά (Ψαρρά - Φλωρεντίν, 1980). Για παράδειγμα, ο Χ. Σολομωνίδης αναφέρει: "... Συνεπώς ζητούμεν την γενίκευσιν της καταργήσεως των οίκων ανοχής εις όλη την Ελλάδα και δι' ης καταργήσεως ουδεμία βλάβη θα προκύψει εις την δημόσιαν υγεία αλλά τουναντίον θα προστατευθεί αύτη... Διά της καταργήσεως των οίκων ανοχής θα δοθή η ελευθερία εις τόσα ατυχή πλάσματα τα οποία είναι θύματα μιας καταστάσεως ης υπεύθυνοι είμεθα και ημείς οι άνδρες», (Πρακτικά Βουλής Συνεδρίαση 118, 22 Ιουνίου 1955, σ. 2442).

Με τον 3310 του 1955 απαγορεύτηκαν ο ομαδικός εταιρισμός και ο εταιρισμός σε γυναίκες κάτω των 18 ετών (Ν. 3010, 1955). Επίσης, σε συμφωνία και με το Νόμο 3032 του 1922, ο Νόμος πρόβλεπε ότι οι γυναίκες που ήταν χαρακτηρισμένες «κοινές» ή «ελευθέριας» είχαν την υποχρέωση να παρουσιάζονται κάθε βδομάδα στην αρμόδια υγειονομική αρχή και να διαθέτουν δελτίο υγείας ή θεραπείας, πάντα ενημερωμένο, υπογραμμένο από ειδικό γιατρό ή το κρατικό ιατρείο (Ψαρρά - Φλωρεντίν, 1980).

Λόγω κάποιων κενών που παρουσίαζε, ο Νόμος του 1955 αντικαταστάθηκε, σε σύντομο χρονικό διάστημα, από το Νόμο 4095 του 1960 «Περί της εξ Αφροδισίων Νόσων Προστασίας και Ρυθμίσεως Συναφών Θεμάτων». Το νομοθετικό σώμα διατήρησε τυπικά το νεο-διακανονιστικό σύστημα, δηλαδή, δεν επανέφερε τους δημόσιους οίκους ανοχής. Συγχρόνως κινήθηκε προς τον κλασικό διακανονισμό, εξουσιοδοτώντας την Αστυνομία και την Υγειονομική Υπηρεσία με ευρύτατες αρμοδιότητες σχετικά με τη διαχείριση της πορνείας. Η εκδιδόμενη γυναίκα δεν επιτρεπόταν να νοικιάσει δωμάτιο ή διαμέρισμα ή δωμάτιο σε ξενοδοχείο χωρίς την άδεια της κατά τόπους Αστυνομικής Αρχής, η οποία την εξέδιδε (την άδεια) αφού προηγουμένως είχε εκτιμήσει τις συνθήκες τις περιοχής. Επίσης,

η εκδιδόμενη δεν μπορούσε να αλλάξει τόπο διαμονής χωρίς την έγκριση της Αστυνομικής και της Υγειονομικής Αρχής της πόλης. Αξίζει να προσεχθεί ότι η επί δεκαετίες υψηλή ηθική και ηθικολογία των αδιαπραγμάτευτων αξιών φόρτισαν το ζήτημα της πορνείας με πλήθος από έσχατους συνειρμούς. Ο βουλευτής δυσκολευόταν να αγγίξει το ζήτημα, ακόμη και να προφέρει λέξεις όπως «πορνεία» ή «εκδιδόμενη». Εφόσον αναγκαζόταν να το πράξει, όφειλε να τη συνοδεύει αμέσως με ένα λουτρό από καθαρικές λέξεις, ώστε να καταπολεμηθεί ριζικά η μόλυνση. Η ονομασία του σχετικού νόμου είναι χαρακτηριστική. Η πορνεία ομιλείται με τα λεκτικά γάντια του γιατρού. Η κατάσταση αυτή επικράτησε σε όλους τους «υψηλούς» τομείς της κοινωνίας και πολιτείας. Το πολιτικό λεξιλόγιο αλλά και το κατά τεκμήριο αυστηρότερο επιστημονικό λεξιλόγιο δεν πρόσφεραν προστασία από μια τόσο ισχυρή μόλυνση σαν κι αυτήν που προκαλούσε η πορνεία (Λάζος, 2002).

Το καθεστώς συλλογικής λογοκρισίας και αυτολογοκρισίας συνεχίστηκε κατά τα επόμενα σαράντα χρόνια. Αποτελεί μέρος του προβλήματος της εκτός ελέγχου έκρηξης της εξαναγκαστικής πορνείας κατά τη δεκαετία του 1990 (Λάζος, 2002).

4.1.2. Ο Νόμος 1193 του 1981 και το νέο σύστημα στην Ελλάδα

Μετά τη νομοθετική ρύθμιση του 1960, σε ό,τι αφορά στο χώρο της πορνείας, επικρατεί σιωπή, καθώς οι αναφορές, οι επερωτήσεις και οι παρεμβάσεις των βουλευτών είναι περιορισμένες και πάντα προσανατολισμένες στην προσπάθεια εξάλειψης των αφροδισίων νοσημάτων, με την πορνεία να θεωρείται κύρια εστία ανάπτυξης τους. Θα περάσουν είκοσι ένα χρόνια μέχρι την παρουσίαση ενός νέου. αλλά κάθε άλλο παρά καινούργιου, νομοθετικού πλαισίου. Το Κοινοβούλιο δεν φαίνεται να αντιλαμβάνεται ότι η πορνεία, ως κοινωνική σχέση, ως θεσμός και ως κοινωνικό πεδίο, αλλά και η σχέση κοινωνίας-πορνείας, παρουσιάζουν αλλαγές που θα έπρεπε να αντιμετωπισθούν σε κατεύθυνση διαφορετική από αυτήν που ορίζει μια ευθεία η οποία περνά από τα σημεία του 1955 και του 1960. Από το 1960 ως το 1981, και ιδίως κατά την περίοδο της μεταπολίτευσης, 1974-1980, η πορνεία φαίνεται να διανύει περίοδο στασιμότητας, γεγονός που συμβάλλει σε νομοθετήσεις οι οποίες περιορίζονται σε μετατροπές μεγίστων-ελαχίστων και λειτουργικές ρυθμίσεις. Όμως, ιδίως μετά τη διάλυση της Τρούμπας, καθίσταται αναγκαία μια νέα νομοθέτηση σε μη κρατικό, φιλελεύθερο πλαίσιο (Λάζος, 2002,1).

Ο νόμος 1193 του 1981 αναγνωρίζει την πορνεία ως κοινωνικό ζήτημα, πάντα πίσω από τα ματογυάλια των αφροδισίων νοσημάτων. Μόνο στο κεφάλαιο Β. με τίτλο «Περί Εκδιδόμενων Προσώπων», γίνεται αναφορά σε μέτρα όπως «δεν δύναται εις περιοχίν αστυνομικού τμήματος να χορηγούνται άδειες εγκαταστάσεως γυναικών περισσότεροι των 12 και διά χρόνου υπερβαίνοντα την διετίαν» (άρθρο 9. παρ. 3). και «διά την εγκατάστασιν εκδιδόμενης χορηγείται υπό του οικείου αστυνομικού διευθυντού άδεια εγκαταστάσεως μετά την σύμφωνη γνώμη τριμελούς Επιτροπής συνιστώμενης δι' αποφάσεως του Νομάρχου και αποτελούμενη εξ ενός ιατρού και μίας κοινωνικής λειτουργού ή επισκέπτριας αδερφής, δημοσίων υπαλλήλων» (άρθρο 9, παρ. 2), ή ότι η εκδιδόμενη γυναίκα πρέπει να έχει συμπληρώσει το 21ο έτος της ηλικίας της και να είναι εφοδιασμένη από την υγειονομική υπηρεσία με βιβλιάριο υγείας (άρθρο 6) (Ν. 1193, 1981).

Επιπλέον, μέσω αυτού του νόμου καθορίζονται τα μέτρα ιατρικού ελέγχου «Επί Προσώπων Εκδιδόμενων με Αμοιβή» (άρθρο 7). ο τρόπος ανακλήσεως της άδειας σε περίπτωση έγγραφης καταγγελίας, όταν διαπιστώνεται ότι εκδιδόμενες γυναίκες προκαλούν αναταραχή στον καθημερινό βίο των πολιτών (άρθρο 12). ο αποχαρακτηρισμός των επ' αμοιβή εκδιδόμενων γυναικών (άρθρο 11), απαγορεύεται η λειτουργία οίκων ανοχής προς άσκηση επαγγελματικού ομαδικού εταιρισμού (άρθρο 10) και, εμμέσως, αναγνωρίζεται ο εταιρισμός των ανδρών (σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 2 και 14, παρ. 2). Δεν υπάρχει κάποια πρόβλεψη για αλλαγή της παρέμβασης στο καθεστώς μαστροπείας που επικρατεί στην πορνεία, αφού μάλλον είναι ηθελημένα άγνωστο στο σώμα των νομοθετών. Π' αυτό το ζήτημα συνεχίζουν να ισχύουν τα οριζόμενα στο Κεφάλαιο 19 του Ποινικού Κώδικα (Ν. 1193, 1981).

Στόχος του νομοσχεδίου, σύμφωνα με τον υπουργό Κοινωνικών Υπηρεσιών που το κατέθεσε, ήταν η διασφάλιση της ισορροπίας μεταξύ της προστασίας της δημόσιας υγείας και ίων ατομικών ελευθεριών. Στις συζητήσεις που ακολουθούν της κατάθεσης, οι βουλευτές ασχολούνται, τουλάχιστον κατά τα 4/5 (τόσο σε έκταση επιχειρημάτων όσο και σε αριθμό ζητημάτων που τίθενται), με θέματα όπως τα αφροδίσια νοσήματα, τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο θεσμός της οικογένειας, τα ναρκωτικά, οι αγώνες του γυναικείου κινήματος και η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, το φαινόμενο της υπογεννητικότητας. Απασχολεί ακόμη και η συγκάλυψη του προβλήματος των αφροδισίων της «αυταρχικές ανατολικές χώρες», σε σχέση με τις «φιλελεύθερες χώρες» της Δύσης (Λάζος, 2002, 1).

Μέσω όλων αυτών, το κυρίαρχο στοιχείο του νόμου 1193 του 1981 είναι η πληρέστερη επέκταση και εφαρμογή του νεο-διακανονιστικού συστήματος: ο έλεγχος των κοινών γυναικών οργανώνεται υπό το πρίσμα της προστασίας της δημόσιας υγείας, και οι γιατροί ορίζονται αρμόδιοι για την εφαρμογή του - με την Αστυνομία να έχει πρακτικά τον πρώτο λόγο και τις διευρυμένες αρμοδιότητες του παρελθόντος. Για μια ακόμη φορά η εκδιδόμενη γυναίκα αντιμετωπίζεται μόνο παρεμπιπτόντως, διαδικαστικά, με φιλανθρωπία και, ίσως-ίσως, εχθρικά (Μαγγανάς - Γαβαλάκης, 2000).

Ο Νόμος 1193 του 1981 χαρακτηρίζεται από πλήθος λογικών, ηθικών ακόμη και στενά νομικών ατοπημάτων. Αλλού αναφερόταν και αλλού απέβλεπε, συνέχισε σκοπούς και επιδιώξεις, δεν διευκρίνιζε στόχους και μέσα, ενέτεινε την περιθωριοποίηση και το στιγματισμό της εκδιδομένης γυναίκας, καταργούσε το ιατρικό απόρρητο, τιμωρούσε την ασθενή που δεν υποβαλλόταν από το γιατρό στην ενδεδειγμένη θεραπεία, θεσμοθετούσε την εμπορία του γυναικείου σώματος και του ανθρώπινου σώματος εν γένει (Μαγγανάς - Γαβαλάκης, 2000).

Ενέτεινε την απευθείας καταστολή και την καταστολή μέσω πολεοδομικών παρεμβάσεων εξυγίανσης ή αναβάθμισης, το συνεχές έστω και τυπικό έλεγχο της Αστυνομίας, την αδιαμαρτύρητη προσαγωγή των εκδιδομένων στα αστυνομικά τμήματα και το κρατητήριο, το φακέλωμα, το δικαστήριο, τις ποινικές κυρώσεις και τον υποχρεωτικό έλεγχο του σώματος. Ίσως όμως το πιο ενδιαφέρον σχετικά με το συγκεκριμένο νόμο είναι ότι, ευθύς εξαρχής, δεν έγινε δεκτός, τόσο από τη συμπολίτευση όσο και από την αντιπολίτευση. Σχεδόν αμέσως, από το 1982, αναπτύχθηκε ένας προσανατολισμός για τη δημιουργία νέου νόμου, και κάθε τόσο, σε σχετικές επερωτήσεις βουλευτών, τονίζόταν από την κυβέρνηση ότι, σε σύντομο χρονικό διάστημα, το νέο σχέδιο θα κατατεθεί στη Βουλή για ψήφιση. Ήδη από το 1982, η πλειονότητα των βουλευτών φαίνεται να συμφωνεί, αναγνωρίζοντας ότι ο νόμος του 1981 είναι ανεπαρκής (Λάζος, 2002).

Δύο είναι οι κύριοι λόγοι της ανεπάρκειας του. Κατ' αρχήν δεν παρέχει στις εκδιδόμενες γυναίκες τη δυνατότητα να επισημάνουν τις παραλείψεις και να ζητήσουν διορθωτικές κινήσεις υπέρ τους. Ο δεύτερος λόγος σχετίζεται με απροσδόκητες εξελίξεις στην πορνεία. Το κλείσιμο της Τρούμπας κυρίως και άλλοι παράγοντες, όπως η αναδιάταξη της πορνικής πελατείας στο λεκανοπέδιο της Αττικής, οδήγησαν στην ταχύτατη δημιουργία ενός νέου γκέτο. Μέσα στο 1982 αναπτύχθηκε το γκέτο του Μεταξουργείου και των γύρω περιοχών, αυτήν τη φορά στο κέντρο της Αθήνας. Στις νέες εξελίξεις, η ηθική της επιχειρηματολογίας είναι πιο διάφανη, εκφράζεται και σε σκληρούς αριθμητικούς όρους και με οικονομικά επιχειρήματα: από τη στιγμή που πραγματοποιείται η ψήφιση του νόμου, μερίδα βουλευτών διαπιστώνει τη διαρκή μείωση στην αξία της γης στις περιοχές που συγκεντρώνονται οι οίκοι ανοχής και τις συνέπειες όπως το αφιλόξενο της περιοχής για

κατοικία, την ηθική διαφθορά της νεολαίας, την καταπάτηση ιερών θεσμών. Τονίζουν την ανάγκη απομάκρυνσης και μεταφοράς των οίκων ανοχής σε χώρους εκτός του ευρύτερου κοινωνικού ιστού. Διακριτικά, πρόκειται για προτάσεις επαναλειτουργίας μοντέλων οργάνωσης της πορνείας σε γκέτο όπως αυτά της Τρούμπας ή των Βούρλων (McLeod, 1980).

Παρεμπιπτόντως, σε διεθνή κλίμακα, οι εκδιδόμενες γυναίκες -και γενικότερα τα εκδιδόμενα άτομα- αποδίδουν εντελώς διαφορετική βαρύτητα στους διάφορους συντελεστές οργάνωσης της πορνείας. Πρώτ' απ' όλα απορρίπτουν τον οίκο ανοχής και κάθε νομιμοποίηση της πορνείας στο πλαίσιο του οίκου ανοχής. Απορρίπτουν τόσο τους κρατικά διευρυνόμενους οίκους ανοχής όσο και τη φιλελευθεροποίηση τους, τον οίκο ανοχής ως ιδιωτική επιχείρηση - για παράδειγμα το μοντέλο της Νεβάδα στις ΗΠΑ. Ουσιαστικά πρόκειται για αλυσίδες παραγωγής σεξ, κρατικά ή ιδιωτικά διευθυνόμενες βιομηχανίες σεξ. Το 1975, εκδιδόμενες γυναίκες κατέλαβαν εκκλησίες στη Γαλλία, με βασικό αίτημα το κλείσιμο των οίκων ανοχής, «ακόμη και στη σύγχρονη και πολυτελή μορφή των "Eros centers» (Λάζος, 2002).

Εικόνα 1: Η Ακτή Μιαούλη και οι γύρω δρόμοι από το δορυφόρο – η παλιά «Τρούμπα».
Πηγή: <http://maps.google.com>

Εικόνα 2: Η Ακτή Μιαούλη και οι γύρω δρόμοι – η παλιά «Τρούμπα».
Πηγή: <http://maps.google.com>

Εικόνα 3: Οίκος ανοχής από τη Τρούμπα που δεν υπάρχει πια

Εικόνα 4: Παλιό καμπαρέ στην Τρούμπα

Εικόνα 5: Οίκος ανοχής στη Τρούμπα που δεν υπάρχει πια

4.2. Το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο- Ν. 2734/99

Το νέο σχέδιο νόμου προωθήθηκε στη Βουλή και ψηφίστηκε με σκοπό τη διόρθωση των ατελειών και αδυναμιών του προηγούμενου νόμου. Ο νέος νόμος αποφεύγει τον όρο «πορνεία» και αναφέρεται σε «πρόσωπα που εκδίδονται με αμοιβή». Στο πλαίσιο του, κεντρικό πρόβλημα της πορνείας στην Ελλάδα είναι η ειδική πορνεία του πεζοδρομίου, η οποία προβλέπεται να τιμωρείται από το νόμο (άρθρο 5, παρ. 4) (Μαγγάνας – Λάζος, 2000). Στην αιτιολογική έκθεση του σχεδίου Νόμου αναφέρεται: «Το σχέδιο Νόμου έγινε προκειμένου να αντιμετωπιστεί το παρατηρούμενο γνωστό φαινόμενο της άγρας πελατών σε ορισμένους δρόμους ή συνοικίας κ.λπ., το οποίο προκαλεί το δημόσιο αίσθημα» (Μαγγάνας - Γαβαλάκης, 2000, σ. 433)

Με το άρθρο 1 εισάγεται η καθιέρωση «πιστοποιητικού άσκησης επαγγέλματος καθώς και καθορίζεται το όργανο χορήγησης του, ο χρόνος και ο τόπος ισχύος του, ο χρόνος και οι προϋποθέσεις ανανέωσης του, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά». Τα πρόσωπα που εκδίδονται με αμοιβή είναι υποχρεωμένα να διαθέτουν πιστοποιητικό άσκησης επαγγέλματος, το οποίο χορηγείται από το νομάρχη, αρκεί να πληρούν τις προϋποθέσεις (να έχουν συμπληρώσει το δέκα-το όγδοο έτος, να είναι άγαμες ή διαζευγμένες, να μην πάσχουν από σεξουαλικά μεταδιδόμενο νοσήματα). Για να χορηγηθεί το πιστοποιητικό σε πρόσωπα με αλλοδαπή υπηκοότητα, πρέπει να διαθέτουν μόνιμη άδεια παραμονής στη χώρα. Στο άρθρο 2 καθορίζονται οι υγειονομικές υποχρεώσεις κάθε εκδιδόμενου προσώπου. Για τον ασφαλή έλεγχο και παρακολούθηση της υγείας των προσώπων που εκδίδονται με αμοιβή είναι υποχρεωτικός ο εφοδιασμός τους με βιβλιάριο υγείας, που γίνεται με μέριμνα της υγειονομικής υπηρεσίας της αντίστοιχης νομαρχιακής αυτοδιοίκησης. Τα άρθρα 3 και 4 ασχολούνται με τον ορισμό των αρχών που θα χορηγούν τις άδειες επαγγέλματος και τον τόπο και τρόπο στέγασης ώστε να αποφεύγονται οι συνθήκες γκετοποίησης. Βασική αρχή του νόμου 2734/99 είναι ότι η αρμοδιότητα για τη χορήγηση αδειών για τους οίκους ανοχής περιέρχεται στους δήμους και τις κοινότητες. Αυτή η αρμοδιότητα έχει να κάνει με την ποιότητα ζωής των πολιτών. Οι τοπικοί άρχοντες, τα δημοτικά και κοινοτικά συμβούλια σαφώς και γνωρίζουν καλύτερα τις ευαισθησίες

αλλά και τις ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής. Όπως είναι ευνόητο, η ρύθμιση αυτή οδήγησε στην άρνηση των αρχών να χορηγούν άδειες (λόγω του πολιτικού κόστους) και στην ανάπτυξη μιας εκτεταμένης διαφθοράς. Ή, από την οπτική γωνία των εκδιδόμενων γυναικών, η ρύθμιση οδήγησε σε μια νέα, πρόσθετη μορφή εξαναγκασμού και εκμετάλλευσης τους, οικονομικής και σεξουαλικής (N. 2734, 1999).

Στα επόμενα τρία άρθρα διευκρινίζονται οι ποινικές και διοικητικές κυρώσεις σε βάρος των παραβατών, και με το άρθρο 8 προβλέπεται η κατάργηση των ανάλογων σχετικών διατάξεων του Νόμου 1133 του 1981. Το μεγαλύτερο μέρος της ομιλίας των βουλευτών αφιερώθηκε σε διαπιστώσεις σχετικά με την ηθική σήψη της κοινωνίας, μέσω της έντονης προβολής του σεξ, την ανάγκη ενίσχυσης της χριστιανικής πίστης και του θεσμού της οικογένειας κ.ο.κ. Όπως και στους προηγούμενους νόμους της τελευταίας πεντηκονταετίας, οι συζητήσεις στη Βουλή επικεντρώθηκαν στα αφροδίσια νοσήματα, τον υγειονομικό έλεγχο, τις άδειες λειτουργίας αλλά και σε ζητήματα αξίας ακινήτων και χρήσεων της γης. Υπήρξε εστίαση σε ζητήματα όπως ο ορισμός και ο τρόπος υπολογισμού της απόστασης που πρέπει να έχει ένας οίκος ανοχής από έναν άλλο, ή από εκκλησίες, ευαγή ιδρύματα, σχολεία, αθλητικά και πνευματικά κέντρα και πολιτιστικά μνημεία και το ζήτημα της αποκατάστασης των ιστορικών οικημάτων της Αθήνας που έχουν καταντήσει, οίκοι ανοχής. Συζητήθηκαν επίσης η χρονική ισχύς των πιστοποιητικών υγείας και ο αριθμός των ατόμων ανά οίκο ανοχής (N. 2734, 1999).

Κατά τη συζήτηση ανοίχτηκε -ή ίσως κλείστηκε- και το ζήτημα της επιλογής χαρακτηρισμού της πορνείας, το αν η με αμοιβή έκδοση είναι επάγγελμα ή κοινωνική δραστηριότητα την οποία ανέχεται, υπό προϋποθέσεις, το κράτος. Εκτιμήθηκε ότι το δίλημμα έχει σημαντικές πρακτικές συνέπειες αφού, εάν προκρινόταν η έννοια «επάγγελμα», θα έπρεπε να αναγνωριστούν τα δικαιώματα που έχει ένας εργαζόμενος και στις εκδιδόμενες με αμοιβή γυναίκες. Τελικά συμφωνήθηκε ότι η πορνεία πρέπει να αντιμετωπιστεί ως βιοποριστική δραστηριότητα, που όμως δεν είναι επάγγελμα προς όφελος της κοινωνίας αλλά και διότι, σε συνάρτηση με την πορνεία, λέξεις όπως «επάγγελμα» και «ωράριο» δεν ηχούν όμορφα. Στην αυτήν κατεύθυνση δεν τέθηκε ζήτημα

μέριμνας για τη διασφάλιση υλικού υπόβαθρου και νομικού πλαισίου μιας κατ' ελάχιστον αξιοπρεπούς ζωής των εκδιδομένων γυναικών (Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, 2000).

Είναι δε ίσως ενδιαφέρον ότι ο νομοθέτης θυμήθηκε και επικαλέστηκε την έννοια των συνταγματικών δικαιωμάτων για να μειώσει το όριο ηλικίας νόμιμης ένταξης στην πορνεία από τα 21 στα 18 χρόνια: «...και οι γυναίκες των 18 έως 20 ετών έχουν το δικαίωμα να μεταπίπτουν σε εκδιδόμενες. Η, αλλιώς, ο πορνοπελάτης έχει το νόμιμο δικαίωμα να μισθώνει σεξουαλικά και 18χρονης, 19χρονης και 20χρονης γυναίκες...» (Πρακτικά Βουλής. Συνεδρίαση ΓΑ. Τετάρτη. 14 Ιουλίου 1999. σσ. 295 και 300).

Αν όμως είναι σε κάτι που ο νόμος 2734/99 αγγίζει ίσως τα όρια του παράδοξου είναι ακριβώς το γεγονός ότι ψηφίστηκε το 1999. Τη χρονιά αυτή η διεθνική σωματεμπορία και η εξαναγκαστική πορνεία αλλοδαπών γυναικών και παιδιών μεσουρανούν πλέον, έχοντας γνωρίσει θεαματική άνοδο επί μία δεκαετία. Ουσιαστικά, το 1999 η εξαναγκαστική πορνεία αποτελεί την κυρίαρχη μορφή πορνείας στην Ελλάδα. Ο 2734 εστιάζεται στην πορνεία των οίκων ανοχής και την πορνεία του πεζοδρομίου, μορφές πορνείας δευτερεύουσας σημασίας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να απουσιάζουν από το νόμο άλλες μορφές πορνείας, οι κύριες πλέον μορφές, όπως η πορνεία στα ξενοδοχεία, η πορνεία κατ' οίκον (ή μέσω αγγελιών σε εφημερίδες), η πορνεία στα μπαρ, τα νυχτερινά κέντρα και τα μασαζάδικα. Απουσιάζουν επίσης η παράνομη διακίνηση αλλοδαπών γυναικών και ανηλίκων, και η εκμετάλλευση τους από τους διεθνικούς σωματέμπορους και τους ντόπιους εταίρους και συνεργάτες, τα δίκτυα διεθνικής σωματεμπορίας, η πορνεία παιδιών. Απουσιάζει, βέβαια, η δίωξη της πελατείας των εξαναγκαστικά εκδιδομένων - η πορνική χρήση γυναικών και παιδιών σε καθεστώς δουλείας. Απουσιάζει και το θέμα της διαφθοράς δημόσιων λειτουργών σε Αστυνομία, δήμους, προξενεία κ.ά. Εντέλει, τρόπο και εστιάζει, από το νόμο απουσιάζει η πορνεία ως πορνεία (Emke- Pouloroulos, 2001).

Ο Νόμος 2734 του 1999 αποτελεί ένα νομοθέτημα εκτός τόπου και εκτός χρόνου. Θα μπορούσε ίσως να αφορά στην πορνεία σε μια άλλη κοινωνία ή στην πορνεία στην Ελλάδα του 1950, του 1960, ίσως και του 1970- αλλά πάντως δεν αφορά στην πορνεία στην Ελλάδα της δεκαετίας του 2000.

Κατά την τελευταία εικοσαετία του 20ου αιώνα, το Κοινοβούλιο ενεργεί σαν να μην έχει διάθεση παρέμβασης στην πορνεία συνολικά, όπως και την εξαναγκαστική πορνεία και διεθνική σωματεμπορία ειδικότερα. Αρνείται να προσεγγίσει την πορνεία ως πορνεία. Και το πράττει επιδεικτικά - σχεδόν απειλητικά. Με νοηματικές ασημαντότητες περί «αρχαιότερου επαγγέλματος» αποφεύγει το πολυγεγονός ότι η πορνεία είναι ιστορία, ιστορία πρώτα των ανδροπελατών και μετά των εκδιδομένων γυναικών (Κωστόπουλος κ.α., 2002). Συνεπώς αποφεύγει την ανάλυση των παραγόντων που συμβάλλουν στην αναπαραγωγή της και, κατ' αυτόν τον τρόπο, την παρέμβαση με σκοπό την άρση τους¹. Απωθεί το ζήτημα βιαστικά στον αστυνομικό και το γιατρό. Η απουσία γυναικείου λόγου σχετικά με μια κατάσταση η οποία, και μόνο με την ύπαρξη της, υποβιβάζει τη γυναίκα, είχε αποφασιστική συμβολή σ' αυτήν την κατάφαση. Η γυναίκα στη Βουλή ξέχασε την εκδιδόμενη γυναίκα, τη νόμιμα ή παράνομα ή εξαναγκαστικά εκδιδόμενη γυναίκα (Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, 2000). Προκαλεί εντύπωση το γεγονός ότι τα εκδιδόμενα άτομα αποκλείονται συνήθως από την πολιτική συζήτηση για την πορνεία. Οι αναπαραστάσεις των εκδιδομένων, ως πιθανών εγκληματιών, υποθετικά ένοχων για τη διάδοση των σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων (ή της διάδοσης της σεξουαλικής αναταραχής μέσα στην κοινωνία), ή ως παθητικών θυμάτων πρόωρου ψυχολογικού τραύματος (ή εθισμού στα ναρκωτικά) που τους οδήγησαν στα δίκτυα των προαγωγών, οδηγούν στην ίδια υποβαθμιστική άποψη ότι τα εκδιδόμενα άτομα είναι ανίκανα να εκφράσουν επιθυμίες, αξιώσεις και διαμαρτυρίες, να έχουν μια δική τους φωνή. Θεωρώντας ότι δεν γνωρίζουν τα συμφέροντά τους, τα εκδιδόμενα άτομα υποτίθεται ότι δεν έχουν καμία άλλη επιλογή από το να εναποθέσουν τη μοίρα τους στα χέρια άλλων που δεν ανήκουν στον κοινωνικό τους κόσμο. Οι παραδοσιακές προσεγγίσεις της πορνείας αντιμετώπιζαν τις εκδιδόμενες σαν αντικείμενα προς διευθέτηση, αναρμόδια να συμμετάσχουν στις συζητήσεις για τη χάραξη των πολιτικών που θα ρύθμιζαν τις τύχες τους. Όμως αυτή η αντίληψη αμφισβητείται από όσους επιχειρούν να αντιμετωπίσουν την εκδιδόμενη ως υποκείμενο δικαιωμάτων (Ira Emke- Pouloupoulos, 2001).

¹ Χαρακτηριστικό απόσπασμα από τον κοινοβουλευτικό "προβληματισμό" για το ζήτημα της πορνείας και, συγκεκριμένα, το πρόβλημα της απόστασης των "οίκων ανοχής" από "ευαγή" και λοιπά ιδρύματα:

Π. Σγουρίδης (προεδρεύων, ΠΑΣΟΚ): Κύριε υπουργέ, θα ήθελα να λάβετε υπόψη σας την εξής παρατήρηση που έχω να κάνω εγώ από την Εδρα, ότι όσον αφορά το θέμα της αεροπορικής, δηλαδή της ακτινωτής απόστασης, τα διακόσια μέτρα είναι πολύ μεγάλη απόσταση, δηλαδή καλύπτει τετρακόσια μέτρα. Μπορείτε να πείτε διακόσια μέτρα κατευθείαν και εκατό μέτρα ακτινωτά. Και σας το λέω ως μηχανικός τοπογράφος.

Π. Τσερτικίδης (ΠΑΣΟΚ): Η ευθεία γραμμή είναι η ακτίνα. [...]

Φ. Κουβέλης (ΣΥΝ): Κύριε πρόεδρε, εκλαμβάνω ότι η απόσταση των διακοσίων μέτρων πρέπει να υπολογίζεται νοητά.

Α. Ψαρούδα-Μπενάκη (ΝΔ): Κατευθείαν.

Φ. Κουβέλης: Το κατευθείαν σημαίνει ότι είναι νοητή η ευθεία από την ώρα που παρεμβάλλονται άλλα οικήματα, κυρία Μπενάκη.

Π. Σγουρίδης: Συνήθως το μεταφράζουμε αυτό, κύριε Κουβέλη, πάνω στο δρόμο. Λέμε από το σημείο αυτό πας έτσι και έτσι και είναι διακόσια μέτρα.

Φ. Κουβέλης: Κύριε πρόεδρε, αυτό όμως δεν είναι ευθεία.

Π. Σγουρίδης: Αυτό λέγεται ή αεροπορικώς ή ακτινωτά. Έτσι μεταφράζεται.

Φ. Κουβέλης: Εκείνο που ξέρω εγώ, κύριε πρόεδρε, χωρίς τις δικές σας τεχνικές γνώσεις του τοπογράφου-μηχανικού, είναι ότι όταν λέμε σε ευθεία γραμμή και έχουμε την παρεμβολή άλλων κτιρίων, εννοούμε σε ευθεία νοητή γραμμή. Επομένως, εάν ο οίκος ανοχής είναι στο χ σημείο, για να υπολογίσουμε πόσο απέχει από το ευαγές ίδρυμα ή την εκκλησία, θα χαράζουμε μία νοητή ευθεία.

Π. Σγουρίδης: Τότε να πείτε ακτινωτά.

Φ. Κουβέλης: Είναι η νοητή γραμμή, κύριε πρόεδρε.

Π. Σγουρίδης: Θα πρέπει να πείτε ακτινωτά, που σημαίνει ότι βάζετε διαβήτη στο κέντρο του κτιρίου και περιγράφετε κύκλο. Δεν είναι όμως το κατευθείαν το ίδιο, διότι σημαίνει πηγαίνω περιπατητικώς.

Γ. Ρόκος (ΔΗΚΚΙ): Ευθεία νοητή γραμμή λέγεται με τεχνικούς όρους η ακτίνα, με κέντρο το συγκεκριμένο και πρέπει να παραμείνει στα διακόσια μέτρα.

Π. Σγουρίδης: Εγώ πρότεινα κάτι, από κει και πέρα δεν έχω αντίρρηση.

Α. Ψαρούδα-Μπενάκη: Πρέπει να είναι γύρω-γύρω.

Π. Σγουρίδης: Αν δεν πείτε "ακτινωτά", σημαίνει ότι θα πηγαίνει περιπατητικώς, σύμφωνα με τους νόμους.

Α. Ψαρούδα-Μπενάκη: Να πούμε σε ακτίνα μικρότερη των διακοσίων μέτρων.

Π. Σγουρίδης: Λέει "τα κτίρια που απέχουν κατ' ευθεία γραμμή" λιγότερο από διακόσια μέτρα. Λέει "κατ' ευθεία γραμμή" και όχι "νοητός".

Μ. Χρυσοχοϊδης (υπουργός Δ. Τάξης): Κύριε πρόεδρε, μετά τη συζήτηση που άκουσα, η πιο ορθή έκφραση θα ήταν "σε ακτίνα" μικρότερη των διακοσίων μέτρων.

(Από τη συνεδρίαση της 14ης Ιουλίου 1999. Πηγή: Εφημερίδα *Ελευθεροτυπία*, 23/10/1999)

4.3. Άδεια εγκατάστασης & χρήσης οίκου ανοχής

Παρακάτω, παρουσιάζονται τα απαραίτητα δικαιολογητικά για την έκδοση άδειας εγκατάστασης και χρήσης οίκου ανοχής.

- Αίτηση του ενδιαφερόμενου προσώπου, στην οποία αναγράφονται τα πλήρη στοιχεία της ταυτότητά του, η διεύθυνση του οικήματος όπου θα ασκείται η δραστηριότητα αυτή, καθώς και τα πλήρη στοιχεία του εκμισθωτή.
- Επικυρωμένο φωτοαντίγραφο του δελτίου ταυτότητας του προσώπου ή επικυρωμένο φωτοαντίγραφο του διαβατηρίου όταν πρόκειται για πρόσωπα αλλοδαπής υπηκοότητας.
- Επικυρωμένο φωτοαντίγραφο του πιστοποιητικού άσκησης επαγγέλματος του άρθρου 1 του Ν. 2734/99.
- Έγγραφο συγκατάθεσης του ιδιοκτήτη του οικήματος ότι συμφωνεί με την άσκηση εντός αυτού της συγκεκριμένης δραστηριότητας (με γνήσιο της υπογραφής).
- Έγγραφο συγκατάθεσης όλων των συνιδιοκτητών και ενοίκων, εάν πρόκειται για διαμέρισμα πολυκατοικίας, εκτός εάν ο κανονισμός της πολυκατοικίας απαγορεύει την άσκηση της συγκεκριμένης δραστηριότητας.
- Υπεύθυνη δήλωση του προσώπου το οποίο κατέχει πιστοποιητικό άσκησης επαγγέλματος, του Ν. 1599/86, ότι το οίκημα εντός του οποίου θα ασκεί τη συγκεκριμένη δραστηριότητα δεν θα χρησιμοποιείται ως κατοικία.
- Επικυρωμένο φωτοαντίγραφο του τίτλου κυριότητας του οικήματος ή στην περίπτωση μισθώσεως του οικήματος φωτοαντίγραφο του μισθωτηρίου συμβολαίου.
- Βεβαίωση της Πολεοδομίας, ότι το οίκημα είναι μόνιμη κατασκευή, είναι χώρος κύριας χρήσεως, ότι πληροί τους όρους του Γενικού Οικοδομικού Κανονισμού και ότι διαθέτει ξεχωριστή είσοδο προς το χώρο, όπου θα ασκείται η συγκεκριμένη δραστηριότητα.
- Βεβαίωση της Δ/σης Υγιεινής της οικείας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, ότι το οίκημα πληροί τους όρους υγιεινής σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες Υγειονομικές Διατάξεις.

- Βεβαίωση της αρμόδιας υπηρεσίας του Υπουργείου Πολιτισμού, ότι το οίκημα δεν έχει χαρακτηριστεί ως παραδοσιακό ή διατηρητέο.
- Βεβαίωση του οικείου ΟΤΑ (Δ/νση Πολεοδομίας, Σωκράτους 57), ότι το οίκημα πληροί τους όρους και τις προϋποθέσεις της παρ. 4 του άρθρου 3 του Ν. 2734/99 "περί αποστάσεων από ναούς, σχολεία κλπ." όπως περιγράφονται στη διάταξη αυτή ή όπως καθορίζονται με απόφαση του οικείου δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου σύμφωνα με την διάταξη αυτή.
- Βεβαίωση έναρξης επιτηδεύματος (από την Εφορία).
- Τρεις (3) πρόσφατες έγχρωμες φωτογραφίες.
- Βεβαίωση της Δ/νσης Υγείας της οικείας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, ότι έχει χορηγηθεί στο εκδιδόμενο πρόσωπο βιβλιάριο υγείας, κατά τις διατάξεις της παρ. 5 του άρθρου 1 του Ν. 2734/99.

Η άδεια εγκατάστασης και χρήσης οίκου ανοχής χορηγείται με απόφαση Δημάρχου ύστερα από σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής της παρ. 2 του άρθρου 3 του Ν. 2734/99.

4.4. Νομικά κενά

Κατά τη διάρκεια της έρευνας, διαπιστώθηκαν κάποια νομικά κενά, όπως θα μπορούσαμε να τα αποκαλέσουμε, του νόμου 2734/99. Επίσης η απουσία του πελάτη, ενός ζωτικού στοιχείου στην συζήτηση γύρω από την πορνεία. Αυτά τα δύο θέματα παρουσιάζονται παρακάτω.

4.4.1. Νομικά «παράθυρα»

Η συζήτηση που είχα με την κυρία Σαμοθράκη, υπεύθυνη του γραφείου αδειών οίκων ανοχής της Διεύθυνσης Αδειών Καταστημάτων & Θεαμάτων του δήμου Αθηναίων, όσων αφορά την νομική πλευρά του θέματος, ήταν πολύ διαφωτιστική. Παρακάτω

παραθέτω τους τρόπους με τους οποίους κινούνται συνήθως οι διαδικασίες σφράγισης ενός παράνομου οίκου ανοχής.

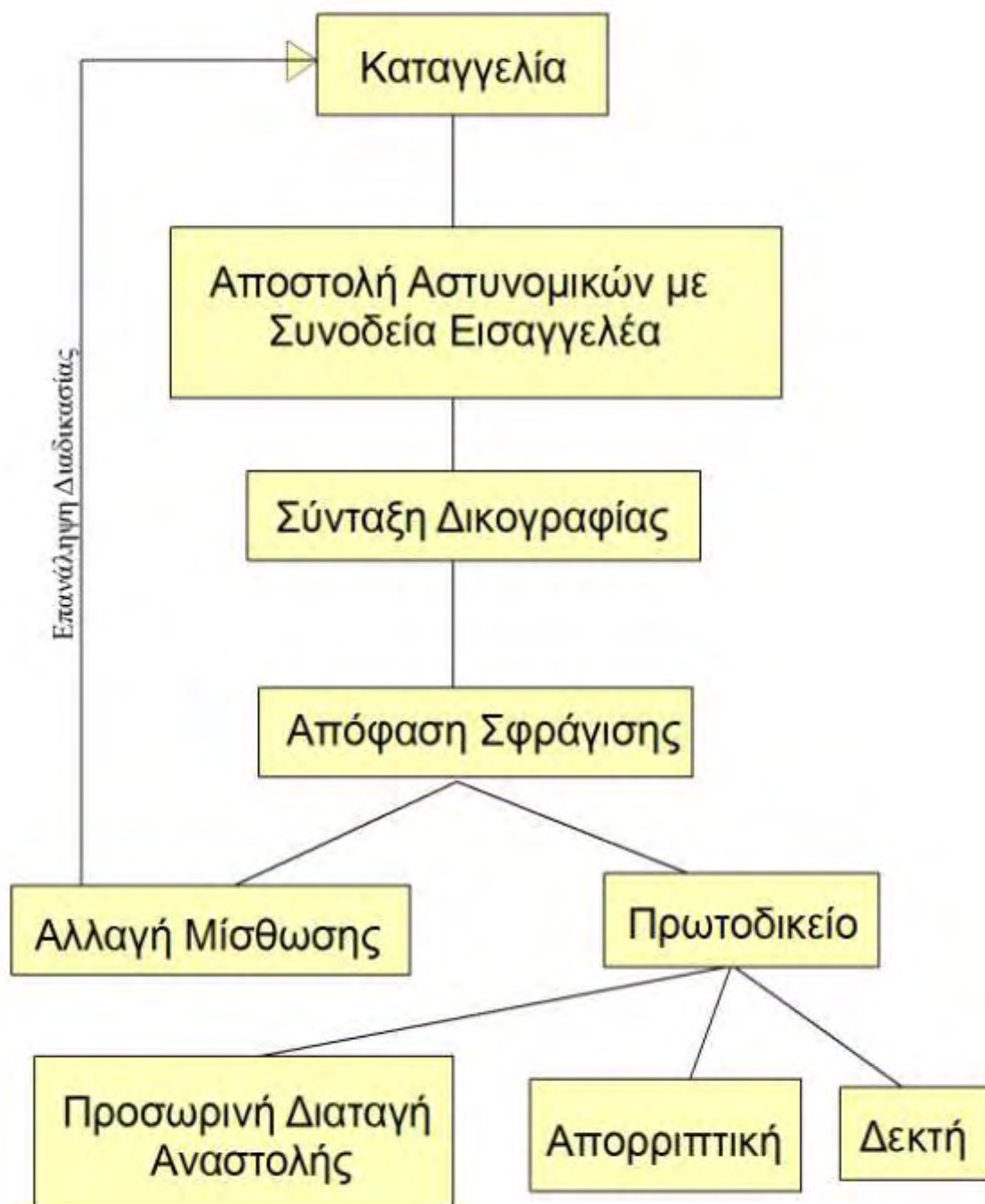
Αρχικά, για να γίνει μια αποστολή της αστυνομίας σε έναν παράνομο οίκο ανοχής, χρειάζεται να γίνει μια καταγγελία στα κατά τόπους αστυνομικά τμήματα. Στη συνέχεια, γίνεται μια αποστολή συνοδείας εισαγγελέα στον εν λόγω οίκο ανοχής, όπου καταγράφονται οι λόγοι που καθιστούν τον οίκο παράνομο βάση του νόμου 2734/99. Έπειτα, συντάσσεται η δικογραφία και αποστέλλεται στους κατά τόπους δήμους. Μετά τη λήψη της δικογραφίας, το αρμόδιο δημοτικό γραφείο εκδίδει μια απόφαση σφράγισης η οποία μετά την κοινοποίηση της, αποστέλλεται στον παράνομο οίκο ανοχής.

Αυτή είναι συνήθως η προβλεπόμενη διαδικασία. Από την στιγμή της έκδοσης της απόφασης σφράγισης, μέχρι την πραγματική σφράγιση του οίκου, εμπλέκονται διάφορα «νομικά», όπως θα τα λέγαμε, παραθυράκια. Αρχικά, ο εναγόμενος, που στην περίπτωση μας είναι ο μισθωτής του οίκου, μπορεί να προσφύγει στο Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών ή σε όποιο άλλο πρωτοδικείο επιθυμεί, ζητώντας απόρριψη της δικογραφίας που έχει συνταχθεί σε βάρος του. Σε αυτή την υπόθεση, έχουμε τρεις εναλλακτικές περιπτώσεις: 1) να γίνει η αίτηση δεκτή και να ακυρωθεί η απόφαση σφράγισης, 2) να απορριφτεί η αίτηση ακύρωσης και ο οίκος να σφραγισθεί, 3) να γίνει η αίτηση δεκτή με όρους. Η τελευταία περίπτωση σημαίνει την προσωρινή διαταγή αναστολής, όπου ο οίκος λειτουργεί κανονικά μέχρι να γίνει την εκδίκαση της υπόθεσης, οπότε θα βγει και η τελική απόφαση. Συνήθως συναντούμε την τελευταία περίπτωση. Να μην ξεχνάμε επίσης πως και στις δύο τελευταίες περιπτώσεις μπορεί να γίνει έφεση. Βλέπουμε λοιπόν πως η διαδικασία είναι χρονοβόρα και μπορεί να περάσει μεγάλο χρονικό διάστημα, συνήθως χρόνια, μέχρι την πραγματική σφράγιση του παράνομου οίκου ανοχής.

Ένα άλλο νομικό παράθυρο, που αποτελεί εμπόδιο στην διαδικασία σφράγισης ενός παράνομου οίκου ανοχής, είναι η αλλαγή μίσθωσης του οικήματος. Έτσι, ενώ η απόφαση σφράγισης έχει βγει στο όνομα του μισθωτή, που εκείνη τη χρονική περίοδο ήταν υπεύθυνος για τον οίκο ανοχής, η αλλαγή του ονόματος του μισθωτή καταργεί ουσιαστικά την απόφαση, μιας και το οίκημα δεν μισθώνετε πλέον από το ίδιο άτομο. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την επανάληψη της διαδικασίας σφράγισης από την αρχή.

Έτσι, μικρό τρικ, η αλλαγή του ονόματος μίσθωσης, παραμερίζει τις διαδικασίες και τον νόμο, προσφέροντας ευκαιρία στους παράνομους οίκους ανοχής να συνεχίζουν να λειτουργούν.

Διάγραμμα 1: Διαδικασία σφράγισης παράνομου οίκου ανοχής

Πηγή: ίδια επεξεργασία

4.4.2. Ο πελάτης

Ο πελάτης απολαμβάνει το εξαιρετικό προνόμιο της απουσίας από την κεντρική σκηνή διαπραγμάτευσης του ζητήματος της πορνείας. Η πλειονότητα των ερευνητών φαίνονται να θεωρούν τα κίνητρα του πελάτη κανονικά, φυσικά και συνηθισμένα, αν και θεωρούν τα κίνητρα της εκδιδόμενης ψυχολογικά, κοινωνικά ή σεξουαλικά αποκλίνοντα. Για το λόγο αυτό, πολύ μικρή προσπάθεια καταβλήθηκε στην εξήγηση των κοινωνικών αιτιών των κινήτρων του πελάτη, ενώ ο κύριος όγκος της έρευνας διερεύνησε τα κοινωνικά αίτια της φαινομενικά αφύσικης συμπεριφοράς της εκδιδόμενης (Shrage, 1994). Αλλά ακόμη κι όταν η κοινωνική επιστήμη προσεγγίζει τον πελάτη, τις περισσότερες φορές το πράττει απολογητικά (Ζάννη, 2001), εστιάζοντας σε ψυχικές, σωματικές ή ηθικές ιδιαιτερότητες, αδυναμίες, γούστα, ανάγκες λιμπιντικής εκτόνωσης που υποτίθεται ότι είναι ισχυρότερες στον άνδρα κτλ., αγνοώντας τη συγκεκριμένη ιστορική και κοινωνική πραγματικότητα. Όμως ο πελάτης δεν είναι ψυχική ιδιαιτερότητα, προδιάθεση ή ό,τι άλλο ανάλογο. Πρώτ' απ' όλα, ο πελάτης είναι οικονομική σχέση. Ευρύτερα δε, ο πελάτης είναι κοινωνικοοικονομική σχέση με ιστορικό χαρακτήρα. Τέτοιου είδους εστιάσεις σε εκκεντρικούς, διεστραμμένους, εκτονωτικούς, συγκυριακούς, μεταβατικούς κλπ. τύπους πελατών είναι ελλειπτικές. Επιπλέον, είναι και νομιμοποιητικές, ακόμα και όταν συνοδεύονται από σκληρές επικρίσεις σε ατομικό επίπεδο (Λάζος, 2002, 2.).

Έτσι ο πελάτης παραμένει ο μεγάλος άγνωστος της πορνείας, παρότι δεν αποτελεί εξωτερικό μέρος της, αλλά συστατικό στοιχείο της, αναγκαίο όρο της όπως και η εκδιδόμενη (Λάζος, 2002, 2.). Όπως παρατηρεί ο Λάζος, εάν η πορνεία προσεγγιζόταν από την οπτική γωνία της εκδιδόμενης, τότε ο πελάτης θα είχε τον πρώτο λόγο, με την ευρύτερη κοινωνία, το κράτος και το σωματέμπορο να διεκδικούν τη δεύτερη (Λάζος, 2002, 1.). Με την άποψη αυτή συντάσσεται και η Jocelyn Snow, εκπρόσωπος της Κολεκτίβας Εκδιδομένων στη Victoria. Σύμφωνα με την έρευνα της για τον αντίκτυπο της νομιμοποίησης της πορνείας στις συνθήκες εκμετάλλευσης που αντιμετωπίζουν οι εκδιδόμενες, «το χειρότερο πράγμα ήταν οι πελάτες: η υπεροψία, η δυσωδία, η βία, οι απαιτήσεις» (The Age, 1999). Ανάλογες απόψεις έχουν εκφραστεί κατά καιρούς και από

άλλες πηγές. Η Ζάννη θεωρεί τον πελάτη ως τον λόγο ύπαρξης της πορνείας: κινητήρια δύναμή της, χρηματοδότη και νοηματοδότη της (Ζάννη, 2001). Με βάση αυτή την αντίληψη, ο πελάτης, χρηματοδοτώντας ουσιαστικά την «επιχείρηση», καθίσταται ο πραγματικός υπαίτιος για τη δημιουργία και διατήρηση του φαινομένου (Μαγγανάς - Γαβαλάκης, 2000).

Σύμφωνα με την έρευνα του Λάζου και των συνεργατών του, ο πελάτης αποτέλεσε τον κινητήρα της πορνείας στην Ελλάδα από τα τέλη της δεκαετίας του 1980. Χρηματοδότησε την ανάπτυξή της, καθόρισε το τι θα πουληθεί, ποσότητες, ποιότητες και – ως ένα βαθμό – τιμές, τους χώρους και χρόνους λειτουργίας της αγοράς, ακόμα και τις συνθήκες ζωής των εξαναγκαστικά εκδιδομένων. Η πορνεία υπάκουσε σε όλες τις χρηματικά υποστηριζόμενες επιθυμίες του (Λάζος, 2002). Ο σωματέμπορος που ανέλαβε να ικανοποιήσει τις επιθυμίες του πελάτη πήρε πρωτοβουλίες, διατύπωσε προτάσεις, εναλλακτικές λύσεις και, γενικότερα, προσπάθησε να προαγάγει τις επιθυμίες του πελάτη του, δημιουργώντας νέες ή αναπτύσσοντας τις ήδη υπάρχουσες. Όμως ο πελάτης ήταν αυτός που έπαιρνε τις τελικές αποφάσεις και έδινε τις εντολές - σε χρηματικούς όρους. Οι δικές του επιθυμίες ικανοποιούνταν - ακριβέστερα, οι οικονομικά υποστηριζόμενες επιθυμίες του. Ο σωματέμπορος ανέλαβε να ορίσει το εφικτό. Ειδικότερα, ανέλαβε τα έξοδα και όλη τη βρόμικη δουλειά, εξ ολοκλήρου την ηθική μομφή και εξ ολοκλήρου την όποια δίωξη - με το αζημίωτο βέβαια. Στα όρια του εφικτού και με τα υλικά του εφικτού, η νέα πορνεία είναι μορφοποιημένη κατ' εικόνα και καθ' ομοίωση του πελάτη (Λάζος, 2002, 2.).

Κατά συνέπεια, ο Λάζος θεωρεί άστοχο τον όρο «εμπορία και διακίνηση ανθρώπων με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση». Ο σωματέμπορος δεν εκμεταλλεύεται σεξουαλικά το υπό διαχείριση εκδιδόμενο άτομο, αλλά εκμεταλλεύεται οικονομικά τη σεξουαλικότητά του – και η διαφορά είναι σημαντική: το εξαναγκαστικά εκδιδόμενο άτομο αποτελεί αντικείμενο σεξουαλικής εκμετάλλευσης από τον πελάτη (Λάζος, 2002, 1.). Σε όρους παραγωγής, αν ο σωματέμπορος είναι ο παραγωγός της εξαναγκαστικά εκδιδόμενης με πρώτη ύλη τη γυναίκα, ο πελάτης είναι ο αρχικός σκοπός παραγωγής και ο καταναλωτής του εμπορεύματος (Λάζος, 2002,). Έτσι, προβάλλονται αιτήματα

ποινικοποίησης του πελάτη, θεωρώντας τον ρόλο του στην πορνεία καθοριστικό, με το σκεπτικό πως, αν πάψει να χρηματοδοτείται η πορνεία, θα πάψει να έχει λόγο ύπαρξης. Σύμφωνα με την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, η ποινικοποίηση του πελάτη είναι απαραίτητη, τουλάχιστον όσον αφορά τον πελάτη που γνωρίζει ότι το εκδιδόμενο άτομο είναι θύμα εκμετάλλευσης. Το αίτημα ποινικοποίησης χάνει έτσι τη δυναμική του, καθώς στην πράξη είναι δύσκολο να ξέρουμε πότε ο πελάτης είναι ενήμερος και ακόμη δυσκολότερο να αποδειχθεί κάτι τέτοιο στο δικαστήριο. Αν όντως ο πελάτης δυσκολεύεται να διακρίνει μεταξύ αλλοδαπής εκδιδόμενης και με τη βία εκδιδόμενης, χρειάζονται διαφημιστικές εκστρατείες ενημέρωσης ότι οι γυναίκες αυτές δεν είναι εκδιδόμενες κατά συνείδηση (Μπουμπούκα, 2003). Ωστόσο, είναι αμφίβολο αν οι πελάτες ενδιαφέρονται για την συμμετοχή ή όχι εξαναγκαστικών πρακτικών στην πορνεία. Σύμφωνα με την μη κυβερνητική οργάνωση, Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι (ΕΠΣΕ), στην Ελλάδα, συνιστά «κοινό μυστικό» ότι οι πελάτες είναι σε θέση να γνωρίζουν ότι το «εμπόρευμα» που τους προσφέρεται υφίσταται βία και βασανιστήρια. Ωστόσο, όσα γνωρίζει ο πελάτης για τη βία και τον καταναγκασμό στερούνται συναισθηματικού αντικρίσματος και, συνεπώς, διαγράφονται στιγμιαία στη θέα της πορνικά διαθέσιμης γυναίκας και κάτω από την πίεση της σεξουαλικής διέγερσης. Έτσι, οι πελάτες δεν ρωτούν να μάθουν ούτε τους ενδιαφέρει αν το ανθρώπινο εμπόρευμα που αγοράζουν έχει συναινέσει στο να τεθεί στη σεξουαλική διαθεσιμότητά τους (Ζάννη, 2001). Ο πελάτης αγοράζει πορνική απόλαυση έναντι χρηματικού αντιτίμου. Για τον πελάτη δεν έχει καμία διαφορά αν τα χρήματα πηγαίνουν στο ίδιο το εκδιδόμενο άτομο (στην περίπτωση του αυτοδιαχειριζόμενου εκδιδομένου ατόμου) ή στον προαγωγό (στην περίπτωση του εξαναγκαστικά εκδιδομένου ατόμου). Και στις δύο περιπτώσεις, ο πελάτης φεύγει ικανοποιημένος (Λάζος, 2002, 2.). Ομοίως, η Holsopple θεωρεί ότι δεν παίζει ρόλο η ηλικία του εκδιδομένου ατόμου. «Με τον έναν ή τον άλλον τρόπο, ο πελάτης παίρνει αυτό που θέλει. Δεν νοιάζεται για το αν η εκδιδόμενη είναι 12 ή 22 ετών. Δεν χρειάζεται να νοιάζεται» (Holsopple, 1999).

Στο πλαίσιο των διεθνών εξελίξεων και την πολλαπλή κρίση στις χώρες αποστολής των εξαναγκαστικά εκδιδομένων ήδη από τη δεκαετία του 1980, η πορνεία γνώρισε μια θεαματική ανάπτυξη σε όλες τις κλίμακες. Στην κατεύθυνση αυτή, τη μεγαλύτερη

σημασία είχαν μια σειρά από αντικειμενικούς λόγους σχετικά με το τι πρόσφερε η πορνεία στην πελατεία:

- έναν εθνικό-πολιτιστικό τύπο γυναικών με υψηλή ζήτηση
- μιαν ευρεία ποικιλία γυναικών ώστε να καλυφθούν οι ανάγκες όλων των τύπων και ιεραρχιών τη πορνικής αγοράς
- νέες πορνικές υπηρεσίες
- χαμηλές τιμές, ιδίως σε σχέση με το προσφερόμενο στοκ γυναικών και υπηρεσιών
- σταθερά επαρκείς ποσότητες εκδιδομένων γυναικών και προσφερόμενων υπηρεσιών
- διαρκή ανανέωση του πληθυσμού των εκδιδομένων
- σύγχρονα και αποδοτικά περιβάλλοντα έκδοσης των γυναικών (Λάζος, 2002).

Με βάση τα πλεονεκτήματα αυτά η νέα πορνεία μπόρεσε σχετικά εύκολα να θέσει την παραδοσιακή πορνεία των οίκων ανοχής στο περιθώριο, αν όχι να την εντάξει στο συνολικό της οικοδόμημα. Τα συγκεκριμένα πλεονεκτήματα αποτέλεσαν πόλο έλξης για το συνολικό ανδρικό πληθυσμό με ενδιαφέρον στη μισθωμένη σεξουαλική απόλαυση. Είχε όμως ιδιαίτερα αποφασιστική επίδραση σε δύο πλατιούς ανδρικούς πληθυσμούς: τα μεσαία στρώματα των μεγάλων αστικών κέντρων και της περιφέρειας, και τους αγρότες. Η παραδοσιακή πορνεία των νόμων 4095/60, 1193/81 και 2734/99 ήταν μια πορνεία των οίκων ανοχής που στη μεγάλη τους πλειονότητα βρίσκονταν στις πόλεις και κοντά σε μεγάλα στρατιωτικά κέντρα. Για το λόγο αυτόν, οι αγρότες ήταν ουσιαστικά αποκλεισμένοι από τις πορνικές υπηρεσίες. Επιπλέον, τα μεσαία αστικά στρώματα δεν ήταν διατεθειμένα να προσφύγουν στους οίκους ανοχής της μαζικής εκτόνωσης, της περιορισμένης ιδιωτικότητας, της αμφίβολης ποιότητας των εκδιδομένων και της άρνησής τους να προσφέρουν κάτι πέρα από τα καθιερωμένα (Λάζος, 2002,1).

Τα μεσαία αστικά στρώματα είχαν την οικονομική δυνατότητα να στηρίξουν εξελίξεις στην πορνεία που θα αντιστοιχούσαν στις επιθυμίες και τις εύθραυστες πολιτιστικές τους συντεταγμένες. Η εξαναγκαστική πορνεία, ακριβώς επειδή ήταν ευθύς εξαρχής παράνομη, αδιαφόρησε για τις συντεταγμένες των νόμων και προώθησε νέες, ευέλικτες και φιλικές προς τον πελάτη μορφές έκδοσης των αλλοδαπών γυναικών. Αιχμή του δόρατός της αποτέλεσε το μπαρ, μια ιδιαίτερα ευέλικτη μορφή, που προωθήθηκε σε

χιλιάδες εγκαταστάσεις που εκτάθηκε, σχεδόν ισοκατανεμήθηκε, σε όλη τη χώρα. Την περίοδο 1997-2000 τα μπαρ που οι διεθνοσωματέμποροι και συνεργάτες εξέδιδαν αλλοδαπές γυναίκες πρέπει να ξεπέρασαν τις 4 χιλιάδες, πλησιάζοντας τις 5 χιλιάδες (Λάζος,2002).

Ουσιαστικά, η πορνεία της δεκαετίας του 1990 και των αρχών της δεκαετίας του 2000 αποτέλεσε μια πορνεία της υπαλληλίας, του μικροεπιχειρηματία και του αγρότη. Με την εμφάνιση της εξαναγκαστικής πορνείας σε υπολογίσιμη κλίμακα και αποδοτική μορφή, η πελατεία γνώρισε μια θεαματική αύξηση από κάθε πλευρά. Την επταετία 1990-1997 αυξήθηκε από 540 χιλιάδες σε 1 εκατ. 300 χιλιάδες, δηλαδή αυξήθηκε περίπου 2,5 φορές. Λαβαίνοντας υπ' όψιν ότι την περίοδο αυτή ο συνολικός σεξουαλικά ενεργός πληθυσμός των ανδρών στην Ελλάδα ήταν περίπου 3,5 εκατ. η αναλογία πληθυσμού πελατείας και ανδρικού πληθυσμού δημιουργεί συνθήκες ουσιαστικής αλλοίωσης των σχέσεων των φύλων (σε βάρος της γυναίκας) και του ευρύτερου πολιτισμού της καθημερινότητας στην Ελλάδα. Γνωρίζοντας μian αδύναμη κάμψη περί τις 60 χιλιάδες μέχρι το 2000, μεταξύ 2000 και 2002 φαίνεται πως ο πληθυσμός της πορνικής πελατείας μειώθηκε και πάλι κατά 100 χιλιάδες περίπου. Το 2002 εκτιμάται ότι η πορνική πελατεία στην Ελλάδα ξεπέρασε το 1 εκατ. 110 χιλιάδες, σημειώνοντας μια μείωση περί το 9% σε σχέση με το 2000. Εκτιμάται ότι το 2002 περίπου 900 χιλιάδες πελάτες προσέφυγαν αποκλειστικά ή κυρίως στις υπηρεσίες εξαναγκαστικά εκδιδομένων αλλοδαπών γυναικών. Επιπλέον, άλλες 150 χιλιάδες πελάτες προσέφυγαν και στις υπηρεσίες αυτές. Μπορεί να υποστηριχθεί με υψηλή βεβαιότητα ότι η οικονομική δυσπραγία αποτέλεσε το βασικό λόγο της συγκεκριμένης μείωσης. Επιπλέον, πρόκειται για μια μείωση που δεν ήταν ισοκατανεμημένη αλλά αφορά στη μεγάλη πλειονότητα πελάτες από κοινωνικές κατηγορίες που αντιμετώπισαν σημαντικά και παρατεταμένα εισοδηματικά προβλήματα την τελευταία τριετία: πελάτες που προέρχονταν από τη μικρή και μεσαία υπαλληλία, μικρο-επιχειρηματίες και αγρότες(Λάζος, 2002).

Από μian άλλη οπτική, έλαβε χώρα κυρίως στην περιφέρεια (τη μικρή πόλη και το χωριό) ενώ ήταν πιο περιορισμένη στα μεγάλα αστικά κέντρα, λόγω του ότι οι αποσύρσεις πελατείας εξισορροπήθηκαν ως ένα σημείο από μια αξιόλογη αύξηση της

πελατείας των μεταναστών. Όπως είναι φανερό, πράγματι έλαβε χώρα μια μικρή διαφοροποίηση της ταξικής σύνθεσης της πελατείας με μια υποχώρηση της μικρομεσαίας πελατείας. Πάντως, είναι ιδιαίτερα αμφίβολο αν η συγκεκριμένη υποχώρηση αλλοίωσε ουσιαστικά την ταξική αναφορά της πορνείας. Από την πλευρά της ηλικίας, η πελατεία της εξαναγκαστικής πορνείας εμφανίζει μια διεύρυνση προς την κατεύθυνση των νεαρότερων ηλικιών. Ενώ δηλαδή παρατηρήθηκε μια μικρή κάμψη της πελατείας των ηλικιών 40-50 ετών – και, ευρύτερα, των ηλικιών 30-60 ετών, έλαβε χώρα μια σαφής ενίσχυση των ηλικιών 20-30 ετών – και, ευρύτερα, 15-29 ετών. Πιο συγκεκριμένα, ενώ η κατηγορία των ηλικιών 17- 29 ετών έφτανε το 2000 οριακά το 10% της συνολικής πελατείας, το 2002 μάλλον ξεπέρασε το 15%, το πιο πιθανό δε είναι ότι έφτασε το 17-18%. Η διεύρυνση αυτή των ηλικιών είναι ενδεικτική, πρώτο, μιας αυξημένης ικανότητας της εξαναγκαστικής πορνείας να αναπαράγεται στο επίπεδο της πελατείας, και, δεύτερο, μιας αυξημένης κανονικοποίησης του φαινομένου στην Ελλάδα το οποίο σταδιακά αντιμετωπίζεται ως αυτονόητο και «δεδομένο» (Λάζος, 2002,1).

Η ψυχή; Τα βλέμματα, τα αγγίγματα;
Ανταλλάσσονται τα αγγίγματα; Εσύ να μου πεις.
(Ποίημα σε τοίχο στην οδό Φυλής)

Κεφάλαιο 5

5.1. Πρακτικές χωροθέτησης και λειτουργίας των δραστηριοτήτων του αγοραίου έρωτα στην Ελλάδα

Οι οίκοι ανοχής στον αστικό χώρο, εντοπίζονται έξω από αυτόν αλλά σε άμεση σχέση μαζί του. Αν ανατρέξουμε σε παλαιότερες εποχές, οι χώροι που τοποθετούνταν οι πόρνες ήταν σαφώς ορισμένοι σε κρυφά σημεία της πόλης, μακριά από τις γυναίκες και τα παιδιά, σε συνοικίες που αργότερα χαρακτηρίστηκαν κακόφημες και συνδυάστηκαν με την παρακμή και την υποβάθμιση. Κίνδυνος θεωρούταν η διαφθορά της νεολαίας και η προσβολή της δημόσιας υγείας (Χατζή, 1993).

Οι οίκοι ανοχής ανέκαθεν ήταν συγκεντρωμένοι σε καθορισμένα σημεία για να ελέγχονται αποτελεσματικότερα. Άλλοτε καταλάμβαναν ολόκληρη συνοικία, όπως η Τρούμπα, και οργανώνονταν σαν γκέτο, άλλοτε αποτελούσαν ολόκληρα συγκροτήματα απομονωμένα, σαν ιδρύματα, όπως τα «Βούρλα» στον Πειραιά, μακριά από τα κέντρα κατοικίας. Παλαιότερα μάλιστα (1840), οι πόρνες ήταν κλεισμένες σε ξενοδοχεία ή καφωδεΐα και έπαιρναν άδεια από την αστυνομία για κάθε τους κίνηση (Λάζος, 2002, 1). Η ανελευθερία είναι χαρακτηριστικό και της σύγχρονης πορνείας αφού στα γκέτο των πορνείων στις πόλεις υπήρχε αδιάκοπος έλεγχος των κινήσεων των εκδιδόμενων, οι οποίες διέμεναν και εργάζονταν στα γκέτο αυτά. Η αστυνομία και οι προαγωγοί κατείχαν κεντρική θέση στη διάταξη των κτηρίων και ήλεγχαν τον αριθμό πελατών, το τιμολόγιο και έδιναν άδεια για την έξοδο στις εκδιδόμενες. Ο έλεγχος γινόταν και σε επίπεδο υγιεινής, αφού οι πόρνες υποβάλλονταν σε υγειονομικό έλεγχο σε τακτά χρονικά διαστήματα (Χατζή, 1993).

Το φαινόμενο της γκετοποίησης με τόσο αυστηρούς όρους είχε συνδεθεί με τους κρατικούς οίκους ανοχής, που ήταν και οι μόνοι νόμιμοι μέχρι το 1955. Με νόμο του '55 (Ν.3310/55) καταργούνται οι κρατικοί οίκοι ανοχής και δημιουργούνται νέοι σε ιδιωτικούς χώρους, με τις ίδιες υποχρεώσεις σε θέματα υγείας και ασφάλειας (Λάζος,

2002, 1). Η χωροθέτηση των πορνείων στον αστικό ιστό πλέον διαφέρει από το γκετοποιημένο πρότυπο των προηγούμενων χρόνων αλλά η ελευθεριότητα των εκδιδόμενων και η πρόσβασή τους στο δημόσιο χώρο οδήγησαν σε πιο αυστηρούς νόμους για τις γυναίκες εν γένει. Μια γυναίκα μέχρι και τη δεκαετία του 50' κυκλοφορώντας δημόσια με κάποιον άντρα ήταν ύποπτη, εκτός αν αποδείκνυε ότι ήταν μνηστευμένη ή παντρεμένη μαζί του. Διαφορετικά συλλαμβανόταν από την αστυνομία και υποβαλλόταν σε ιατρικό έλεγχο για να αποδειχθεί εάν ήταν πόρνη. Σε περίπτωση που αποδεικνυόταν ότι είχε σεξουαλικές επαφές θεωρούταν αυτομάτως πόρνη και κλεινόταν υποχρεωτικά σε οίκο ανοχής. Ο ίδιος νόμος ενέτεινε την περιθωριοποίηση και τον στιγματισμό της πόρνης και επανέφερε την αστυνόμευση, τον έλεγχο και το φακέλωμα στην αστυνομία. Το 1981 ακολούθησε και άλλος νόμος (Ν.1193/81) για να διορθώσει τις παραλείψεις και τα λάθη του παλιού. Οι τότε βουλευτές έκριναν αναγκαία την απομάκρυνση των οίκων ανοχής από τις περιοχές κατοικίας και τη μεταφορά τους και πάλι σε γκέτο εκτός του ευρύτερου κοινωνικού ιστού. Το 82' δημιουργείται το γκέτο του Μεταξουργείου και της οδού Φυλής στο κέντρο της Αθήνας, όχι με τη μορφή ιδρύματος ή περικλειστού κτίσματος με επιτήρηση, αλλά με τη μορφή της σχεδόν αποκλειστικής χρήσης στις συγκεκριμένες περιοχές που δημιουργήθηκαν οι οίκοι ανοχής (Λάζος, 2002, 1). Εγκαταστάθηκαν σε υπάρχοντα εγκαταλελειμμένα κτήρια και η λειτουργία τους καθιέρωσε μια συγκεκριμένη φυσιογνωμία στην περιοχή και μια συλλογική μνήμη.

Το τέλος του 20ου αιώνα φαίνεται να χαρακτηρίζεται από αλλαγές στον πορνικό τομέα αφού οι απαιτήσεις των πελατών, αυτές δηλαδή που διαμορφώνουν την προσφορά και τη ζήτηση στην πορνεία, αλλάζουν και υπάρχει εξειδίκευση και ποικιλία τόσο στο πρότυπο των γυναικών που απαιτούνται, όσο και των υπηρεσιών που προσφέρονται (Λάζος, 2002, 2). Η εισαγωγή αλλοδαπών γυναικών από χώρες του πρώην Ανατολικού Μπλοκ προσέφεραν ανανέωση στον πορνικό πληθυσμό και δημιούργησαν και άλλους πορνικούς τομείς με ευρεία ζήτηση, όπως ξενοδοχεία στελεχωμένα με εκδιδόμενες γυναίκες και bar ή ινστιτούτα μασάζ που προσέφεραν πορνικές υπηρεσίες. Η δραστηριοποίηση των διεθνών δικτύων σωματεμπορίας και των προαγωγών σχεδόν ανενόχλητα και σε συνεργασία πολλές φορές με την αστυνομία, κατέστησαν την πορνεία μια νέου είδους ετεροτοπία της πόλης.

Η σεξουαλική φάμπρικα που ήταν οι οίκοι ανοχής, ενισχύεται και επεκτείνεται και στο χώρο καταλαμβάνοντας μεγαλύτερη επιφάνεια, κάνοντας τον εντοπισμό της πιο δύσκολο. Άλλωστε η ανάμιξή της με τις λοιπές λειτουργίες της πόλης την καθιστά μη αναγνωρίσιμη. Τα διακριτικά φωτάκια πάνω από τις εισόδους των οίκων ανοχής είναι μάλλον μια προσπάθεια να δηλώσουν την ύπαρξή τους μέσα στην πληθώρα των όμοιων κτισμάτων, μέσα στην πολυσυλλεκτικότητα των λειτουργιών της κοινωνίας. Χωροθετημένη οπουδήποτε στον αστικό ιστό, η ετεροτοπία αυτή άλλοτε είναι εντοπισμένη, όπως στην περίπτωση της οδού Φυλής, Ιάσονος, της πλατείας Θεάτρου, άλλοτε πάλι είναι κρυφή ή υπάρχει μόνο κατά την πρακτική της, όπως για παράδειγμα τα bar της περιφέρειας ή της πόλης που αλλάζουν χρήση και φιλοξενούν πόρνες ή η πορνεία του πεζοδρομίου που αποτελεί ξεχωριστή περίπτωση ετεροτοπίας και δεν συνδέεται με κάποιον συγκεκριμένο χώρο παρά μόνο με την επανάληψη των συμπεριφορών. Αυτός ο τομέας της πορνείας μπορεί να θεωρηθεί α-χωρικός αφού δανείζεται το δημόσιο χώρο για την εμφάνισή του αλλά πραγματώνεται σε άλλους τόπους, ξενοδοχεία ή οίκους ανοχής. Η διάταξή του είναι διάσπαρτη μέσα στον αστικό ιστό, αν και πολλές φορές η επανάληψη της λειτουργίας του έχει προσδώσει σε συγκεκριμένους τόπους το χαρακτήρα της πιάτσας, λεωφόρος Συγγρού, πλατεία Θεάτρου, οδός Σόλωνος. Η παρουσία της πορνείας, είναι αναγνώσιμη μόνο την ώρα που συμβαίνει, συνήθως το βράδυ, και σπάνια αποτελεί κυρίαρχη δραστηριότητα ενός τόπου. Η πορνεία από μόνη της αποτελεί μια άτυπη χρήση, απαραίτητη ωστόσο για την λειτουργία της κοινωνίας (Πετρόπουλος, 1980).

Στον 21ο αιώνα η γρήγορη ανάπτυξη της τεχνολογίας και των μέσων επικοινωνίας δεν αφήνει ανεπηρέαστο τον τομέα της πορνείας η οποία επαναπροσδιορίζεται, αναμορφώνεται και προσαρμόζεται στις αλλαγές. Η εικονική πραγματικότητα που εισάγεται σαν νέα μορφή επικοινωνίας και ανθρώπινης επαφής και συναλλαγής εξυπηρετεί τη σεξουαλική βιομηχανία χωρίς την προϋπόθεση της επίσκεψης του πελάτη στον οίκο ανοχής. Έχουν δημιουργηθεί νέες μορφές πορνείας, τηλεφωνική ή μέσω του διαδικτύου, που εξασφαλίζουν την ανωνυμία τόσο του πελάτη όσο και της εκδιδόμενης. Τα λεγόμενα call girls είναι πόρνες ή απλές συνοδοί που δεν είναι ορατές στο δημόσιο χώρο οπότε δεν στιγματίζονται. (http://en.wikipedia.org/wiki/Call_girl).

Η παρουσία της δεν συνδέεται με κανένα τόπο και κανένα οίκο ανοχής αλλά γίνεται εφικτή με το κάλεσμα από το τηλέφωνο ή από το διαδίκτυο. Το είδος αυτό της πορνείας θα έλεγε κανείς ότι αποτελεί μια διάσπαρτη, διάχυτη ζώνη αγοραίου έρωτα, που δεν είναι δυνατόν να εντοπίσει κανείς. Η μόνη εμφάνιση της είναι η προβολή των εκδιδόμενων και των υπηρεσιών που αυτές προσφέρουν σε διαφημιστικά στις εφημερίδες και τα περιοδικά ή σε κάποια ιστοσελίδα στο διαδίκτυο. Η ενημέρωση για την ύπαρξη των εκδιδόμενων γυναικών μέσω τηλεφώνου είναι μια ένδειξη για την ύπαρξη της ζώνης αυτής. Όμως, καμία ένδειξη δεν υπάρχει για το τόπο προέλευσης της πόρνης, την ακριβή διεύθυνσή της, το πραγματικό της όνομα. Θα μπορούσε να έρχεται από οπουδήποτε και να απαντά σε τηλεφωνήματα ή μηνύματα από οπουδήποτε. Αν φανταστούμε το χώρο του διαδικτύου σαν μια προσομοίωση του πραγματικού, σαν ένα πλέγμα διαδρομών, κόμβων και εικονικών τόπων, η ζώνη του αγοραίου έρωτα μέσω τηλεφώνου είναι πράγματι διάσπαρτη μέσα σε αυτό το σύνολο των πολύπλοκων και διαδραστικών διαδρομών (Πολυχρονόπουλος, 2006). Ανάλογα με το αντίτιμο, ο πελάτης αποκτά πρόσβαση σε νέες τοποθεσίες στο διαδίκτυο και προχωρά στην αναζήτηση της ιδανικής συνοδού για το βράδυ.

Οι σύγχρονες μορφές του αγοραίου έρωτα, εκτός από μη χωρικές είναι και προσωρινές, αφού λαμβάνουν χώρα στα περίπλοκα δίκτυα των επικοινωνιών όπου οι ταχύτητες είναι μεγάλες. Η εμφάνιση μιας διαφήμισης των call girls στην εφημερίδα ή την ιστοσελίδα είναι κάτι το προσωρινό, ενώ η θέση της διαφημιζόμενης μέσα στο διαδίκτυο μπορεί να αλλάξει αν η διαφήμισή της «κρεμαστεί» σε άλλη ιστοσελίδα. Η πραγματική της θέση ωστόσο παραμένει άγνωστη.

5.2. Οι αλλαγές την τελευταία περίοδο και η αύξηση της παραβατικότητας

Η βιομηχανία του σεξ

Παραδοσιακά η πορνεία και οίκοι ανοχής αποτελούσαν τους διαδρόμους μέσα από τους οποίους διοχετεύονταν όλο το περίσσειμα της αντρικής λίμπιντο. Λειτουργούσαν συνήθως στο περιθώριο της κοινωνίας, εκτονωτικά, προς αποφυγή συγκρούσεων και εντάσεων μέσα στους κόλπους της ίδια της κοινωνίας.

Όπως παρουσιάζει αυτή τη μεταβολή ο Γ. Λάζος στο βιβλίο του *«Πορνεία & Διεθνική Σωματεμπορία στη Σύγχρονη Ελλάδα»*, εκδόσεις Καστανιώτη, τα τελευταία 30 περίπου χρόνια και για την Ελλάδα από τη δεκαετία του 80 περίπου, υπάρχουν σημαντικές αλλαγές στον τρόπο που εμφανίζεται η πορνεία. Από περιθωριακό φαινόμενο η πορνεία γίνεται μια ολόκληρη βιομηχανία και αρχίζει να αποτιμάται ως οικονομική δραστηριότητα με καθαρά οικονομικούς όρους, κόστους, αποδοτικότητα, κεφαλαιακής επένδυσης, απόσβεσης κ.λπ (Λάζος, 2002).

Την περίοδο 1990-2000 η εξαναγκαστική πορνεία αλλοδαπών γυναικών μετέβαλε την πορνεία στην Ελλάδα από πορνεία εκτόνωσης σε πορνεία απόλαυσης και συγχρόνως την κατέστησε προσβάσιμη στο σύνολο του ανδρικού πληθυσμού. Η πορνεία των δικτύων της διεθνικής σωματεμπορίας αποτέλεσε την πιο ελεύθερη οικονομικά πορνεία που έχει γνωρίσει η Ελλάδα. Στο τέλος της δεκαετίας 80 έχουμε και στην Ελλάδα την εμφάνιση της νέας οικονομικά προσανατολισμένης πορνείας που διεξάγεται με όρους προσφοράς και ζήτησης. Με όρους ελεύθερης αγοράς (Λάζος, 2002).

Τα δίκτυα αύξησαν την προσφορά.

Η κοινωνική κρίση όπως εκφράζεται σε όλα τα επίπεδα και στο επίπεδο των σχέσεων αύξησε την ζήτηση. Η κατάρρευση των καθεστώτων των χωρών της Αν. Ευρώπης έδωσε μια μοναδική ιστορική ευκαιρία για την αναγκαστική πορνεία.

Ενίσχυσε την αύξηση της προσφοράς. Οι σωματέμποροι επεκτείνουν και αναβαθμίζουν την αγορά, νέες πορνικές υπηρεσίες προσφέρονται σε νέους χώρους.

Το φαινόμενο παγκοσμιοποιείται και αποκτά μια αυτονομία λόγω ακριβώς της εξαναγκαστικής πορνείας και εξ' αιτίας των δικτύων διεθνικής σωματεμπορίας και μόνο. Η παλαιά πορνεία ήταν ένα «ανεκτό» κοινωνικό φαινόμενο κάτω από τοπογραφικούς περιορισμούς και αστυνομικό έλεγχο. Ο κύριος χώρος που συντελούνταν ήταν ο οίκος ανοχής. Η λειτουργία του οίκου ανοχής διεπόταν από κανόνες, άδειες κ.λπ. Τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα αποκλείονταν από τους χώρους αυτούς και περιορίζονται στην πορνεία πολυτελείας και σε περιστασιακά εκδιδόμενες κοπέλες (Χατζή, 1993).

Σύμφωνα με τον Γρηγόρη Λάζο, μέχρι το 1991 οι Ελληνίδες αποτελούσαν τον κύριο όγκο των εκδιδομένων. Τα επόμενα χρόνια χάνουν το προβάδισμα και σήμερα είναι μειοψηφία. Την περίοδο 1990-2000 υπήρξαν 80.000 εξαναγκαστικά εκδιδόμενες στην Ελλάδα! Το 7% του συνόλου είναι ανήλικα άτομα. Το 1993 είναι έτος σταθμός: 4.000 νέες εκδιδόμενες στην αγορά, 52% αύξηση. Στο τέλος της περιόδου 2000 τα έσοδα της εξαναγκαστικής πορνείας είχαν 10πλασιαστεί σε σχέση με την αρχή της περιόδου : το 1990 135 εκατομμύρια Ενώ το 2000 1.100 εκατομμύρια Ευρώ. Σύμφωνα με τους τελευταίους υπολογισμούς πλησιάζουν τα 20 δις Ευρώ, για Ελλάδα μόνο. Η εξαναγκαστική πορνεία διεκδικεί τη μερίδα του λέοντος για τη δεκαετία 1990-2000: 4/5 του συνόλου ή το 82%. Επίσης μόνο το 9 % των εκδιδομένων γυναικών στην Ελλάδα είναι νόμιμες, το υπόλοιπο 91% είναι παράνομες. 250.000 υπολογίζονται οι άνθρωποι που στην Ελλάδα απασχολούνται στον τομέα αυτό. Η Αυστρία , η Ιταλία και η Ελλάδα είναι οι τρεις πρώτες χώρες στην Ευρώπη σε αριθμό αναγκαστικά εκδιδομένων γυναικών. Σε άλλες χώρες, στην Ασία ειδικά, τα νούμερα είναι επίσης αστρονομικά. Το 60 % των εσόδων της Ταϊλάνδης το 1995 προέρχονταν από την πορνεία. Τα έσοδα της πορνείας είναι το 15% του ΑΕΠ σε χώρες όπως Ινδονησία, Μαλαισία, Φιλιππίνες κ.λπ. Το 50% με 60% αγοριών και κοριτσιών σε Ταϊλάνδη, Φιλιππίνες και Σρι Λάνκα εκπορνεύονται με καθεστώς δουλείας για ζήσουν τις οικογένειές τους. Κάθε χρόνο 4.000.000 γυναικών και κοριτσιών αγοράζονται και πωλούνται ως σκλάβες, ως πόρνες, ως σύζυγοι. Τα έσοδα της πορνείας παγκόσμια, είναι στην πρώτη θέση μετά από την πώληση όπλων και

ναρκωτικών. Η εξαναγκαστική πορνεία είναι ιδιαίτερα επικερδής αν την δούμε σαν οικονομικό μέγεθος, γιατί το κόστος εργασίας είναι πολύ χαμηλό, στα όρια στα όρια της επιβίωσης (Λάζος, 2002, 2.).

Τα δίκτυα – Οι ελληνικές αρχές - η νομοθεσία

Σύμφωνα με τη συνέντευξη που έγινε με τον κύριο Γρηγόρη Λάζο, τρία είναι τα δίκτυα που έχουν μεγάλη δράση στην Ελλάδα. Το Ουκρανικό, το Αλβανικό, Βαλκανικό. Λειτουργούν σε συνεργασία με τις ελληνικές αρχές σε πολλά επίπεδα: είσοδος στη χώρα, χαρτιά, εγκατάσταση, άδειες και προστασία μαγαζιών κ.λπ.)

Ο πρόσφατος νόμος που ψηφίστηκε στην Ελλάδα (2002) για την εμπορία ανθρώπων και τον εξαναγκασμό στην πορνεία δεν προβλέπει τη λειτουργία υπηρεσιών ή κέντρων στα οποία μπορούν να φιλοξενηθούν τα θύματα της καταναγκαστικής πορνείας. Επίσης η νομοθεσία για τους μετανάστες είναι τέτοια που δεν προστατεύει τα θύματα της αναγκαστικής πορνείας από τις κυρώσεις, τις διώξεις και την απέλαση.

Έτσι στην πράξη οι μαστροποί δρουν ανενόχλητοι. Και τα δίκτυα δεν καταγγέλλονται. Πολλές είναι οι φορές που μέσα στα κυκλώματα δρουν άμεσα ή με έμμεσο τρόπο έχουν οφέλη, χαμηλόβαθμα και υψηλόβαθμα στελέχη της αστυνομίας.

Τα θύματα δεν μπορούν να καταφύγουν στην αστυνομία για να σωθούν γιατί κατά κανόνα δεν έχουν νόμιμα χαρτιά. Εξ' άλλου σε ποια αστυνομία να καταφύγουν και ποιόν να εμπιστευθούν όταν οι ίδιοι οι αστυνομικοί είναι οι μαστροποί τους; Επίσης κάτω από ένα καθεστώς φόβου και απειλών οι μάρτυρες δεν καταθέτουν. Ακόμη και στις περιπτώσεις που μια τέτοια υπόθεση φτάσει στο Δικαστήριο συχνά οι αποφάσεις είναι αθωωτικές ή οι ποινές είναι πολύ επιεικείς.

Σύμφωνα με τον Α. Τσιγκρή στο βιβλίο του «*Εμπορία και σεξουαλική εκμετάλλευση της γυναίκας : τα αποτελέσματα μιας έρευνας*» εκδόσεις Σάκουλα, οι ποινές που επιβάλλονται σε μαστροπούς και σωματέμπορους κυμαίνονται όπως παρακάτω:

- 20,8% 1 έτος
- 58,2% φυλάκιση μέχρι 2 ετών
- 16,7% φυλάκιση μέχρι 3 ετών
- 4,2% πάνω από 3 έτη
- Επίσης ο ίδιος αναφέρει ότι στο 10 % των υποθέσεων μαστροπείας που φτάνουν στο Δικαστήριο εμπλέκονται αστυνομικοί.

Έτσι λοιπόν και εδώ όπως και στο βιασμό έχουμε συχνά την ίδια παράδοξη αντιστροφή: το θύμα διώκεται σαν θύτης και ο θύτης δικαιώνεται σαν θύμα. Τα θύματα τιμωρούνται για παράνομη πορνεία και παράνομη είσοδο στη χώρα, ενώ οι πελάτες όχι. Το παράδοξο είναι επίσης ότι σε άλλες περιπτώσεις στη νομοθεσία, ο αποδέκτης παράνομων υπηρεσιών ή προϊόντων διώκεται. Στην περίπτωση της παράνομης πορνείας ο πελάτης δεν διώκεται αν και κατά κανόνα είναι το άτομο που είναι σε θέση να γνωρίζει αν η εκδιδόμενη εκδίδεται εξαναγκαστικά ή όχι (Τσίγκρης, 1997).

Το σύγχρονο καθεστώς δουλείας

Σύμφωνα με τα στοιχεία που μου έδωσε ο κύριος Γρηγόρης Λάζος στην συζήτηση που είχα μαζί του, το 80% των εκδιδόμενων γυναικών, νόμιμης και παράνομης πορνείας, αναγκαστικής ή μη έχουν υποστεί σεξουαλική κακοποίηση τους τελευταίους μήνες. Οι γυναίκες θύματα της αναγκαστικής πορνείας αλλά και της πορνείας γενικότερα υφίστανται σωματική σεξουαλική και ψυχολογική βία. Συχνά εξαναγκάζονται στην χρήση αντισυλληπτικών ή σε φάρμακα που σταματούν την περίοδο έτσι ώστε να είναι περισσότερο αποδοτικές όλες της ημέρες του μήνα. Η τιμή αγοράς και πώλησης είναι περίπου 1.000.000 δραχμές (3.000 Ευρώ).

Το 80 % των γυναικών αυτών ωθούνται στην πορνεία μετά από άσκηση βίας και απειλών και έχουν παραδώσει τα νόμιμα χαρτιά τους στους μαστροπούς. Συχνά μετά από ένα μήνα άσκησης βίας, απειλών και εγκλεισμού σε απαράδεκτες συνθήκες, συντρίβονται ψυχικά και γίνονται, υπό το κράτος του φόβου, πειθήνια όργανα του

μαστροπού. Το 45% των γυναικών αυτών κατορθώνουν να δραπετεύσουν μετά από 12 μήνες και το 15% περίπου μετά από 3 μήνες. Συχνά τα χρήματα που παίρνουν είναι ελάχιστα ή μπορεί και να μην παίρνουν καθόλου χρήματα. Σε ορισμένες περιπτώσεις δεν τρέφονται καν σωστά και δεν έχουν καμιά φροντίδα υγείας.

Αυτή η συμπίεση του κόστους στο όριο της επιβίωσης που είναι εφικτή μόνο κάτω από το καθεστώς της αναγκαστικής πορνείας, είναι που μεγαλώνει τα κέρδη των μαστροπών, κάνοντας αποδοτική την επένδυση και κρατά τις τιμές σε επίπεδα προσιτά, προς τέρψιν των πελατών.

Αυτά ακριβώς τα χαρακτηριστικά μας επιτρέπουν να μιλάμε για καθεστώς δουλείας με όλη τη σημασία της λέξης. Όπως ο δούλος ήταν δεμένος με τον αφέντη του ή ο δουλοπάροικος με τη γη έτσι και σύγχρονη εκδιδόμενη είναι δεμένη με τον μαστροπό της. Πουλιέται και αγοράζεται όπως η δούλος στην παλαιά δουλεία. Ακόμα, το καθεστώς αυτό επιτρέπει την απόλυτη απόσπαση της υπεραξίας όπως ακριβώς ο παραδοσιακός αφέντης αποσπούσε απόλυτη υπεραξία από τον δούλο του.

Όλα ανταλλάσσονται. Και υποτάσσονται και υποτιμούνται.
Και ξεχνιούνται. Κι αν όχι, αγκαθώνουν.
Και μας αρέσει. Ναι, ναι... κάτι φορές μας αρέσει κιόλας.
(Ποίημα σε τοίχο στην οδό Φυλής)

Κεφάλαιο 6

Η περίπτωση της Αθήνας

Εισαγωγή

Η επιθυμία για συναντήσεις, υπό μια έννοια, αποτελεί την κατεξοχήν μητροπολιτική εμπειρία. Από την απλή γνωριμία και επικοινωνία, αυτή που δεν μπορούσε να πετύχει ο Baudelaire όταν ερωτευόταν στιγμιαία την ωραία *Passante*, την περαστική γυναίκα στο κέντρο της πόλης, έως την ολοκληρωμένη σεξουαλική επαφή, την άλλη ουτοπία που σκαλώνει στη διάσταση ιδιωτικής και δημόσιας σφαίρας στην πόλη. Όπου συμβαίνει είναι κυρίως σε μπαρ και σε πάρκα. Η γυναικεία πορνεία είναι μια ιστορία πολύ μεγαλύτερης κλίμακας η οποία συναντάται σε εκτεταμένα σημεία στο κέντρο της Αθήνας, μέρα νύχτα (Λάζος, 2002, 1). «Μόνον η μάζα των κατοίκων επιτρέπει στην πορνεία τη διασπορά σε εκτεταμένα τμήματα της πόλης», γράφει ο Walter Benjamin, «...και μόνον η μάζα δίνει στο σεξουαλικό αντικείμενο τη δυνατότητα να μεθά με χίλιους ερεθισμούς που το ίδιο συνάμα προκαλεί» (Benjamin, 1994: 18). Ο Ηλίας Πετρόπουλος γράφει για την προ-μητροπολιτική Αθήνα :

«Υπάρχουν πολλών ειδών οίκοι ανοχής. Η ταξινόμηση των οίκων ανοχής - από το απλό στο πολυσύνθετο - παρουσιάζει τις εξής ποικιλίες:

- Τύπος μπορντέλο-καμαρούλα (μια πόρνη)
- Τύπος μπορντέλο-σπιτάκι (μια πόρνη)
- Τύπος μπορντέλο-οικία (λίγες πόρνες)
- Τύπος μπορντέλο-ξενοδοχείο (πολλές πόρνες)
- Τύπος μπορντέλο-στρατώνας (πολλές πόρνες)
- Συνδυασμός μπουρδελογειτονιάς (ομάδα οίκων ανοχής)
- Συνδυασμός μπουρδελο-πολιτεία (αυτόνομος οικισμός πόρνων)»

Και διευκρινίζει: «Μιλώ πάντα για την Ελλάδα. Γι' αυτό δεν κατατάσσω σ' αυτή την ταξινόμηση άλλου είδους μπορντέλα (π.χ. τα Κέντρα Έρωτος)» (Πετρόπουλος, 1980: 23). Όταν τα έγραφε αυτά ο Πετρόπουλος στη δεκαετία του '70 η κατάσταση (όπως και σε πολλά άλλα πράγματα) ήταν πολύ διαφορετική. Από τις παραπάνω κατηγορίες μάλλον μόνο ο τύπος μπορντέλο-σπιτάκι επιζεί, κυρίως στην οδό Φυλής και το Μεταξουργείο. Νέες κατηγορίες έχουν προκύψει των οποίων η ποικιλία βασίζεται κυρίως στην πολυφυλετικότητα και πολυμορφικότητά τους και λιγότερο στη χωρικότητά τους: «υπαίθριες» Νιγηριανές στη Σοφοκλέους, ανατολικοευρωπαϊκές στην ιστορική πλέον οδό Φυλής, κάτω από την Ομόνοια και στο Μεταξουργείο, ηρωινομανείς πόρνες στη Σόλωνος, τραβεστί και τρανσέξουαλ στη λεωφόρο Συγγρού, Κούρδοι αρσενικοί έφηβοι στην πλατεία Κουμουνδούρου. Η, αρχική τουλάχιστον, απούλοποίηση της πορνείας έχει προκύψει με τις επισκέψεις κατ' οίκον (βίζιτες) αλλά και τα σαλόνια Μασάζ. Αμφότερα διαφημίζονται μέσα από αγγελίες έντυπες και τηλεοπτικές (Λάζος, 2002,1)

6.1. Οι οίκοι ανοχής στην αθήνα – μια χωρική καταγραφή

Μήνες από το παρελθόν και πειρασμοί από το παρόν, μαζί με ένα πολύχρωμο ψηφιδωτό ανθρώπων από όλες τις φυλές του κόσμου, συνθέτουν την εικόνα του κέντρου της Αθήνας, που είναι βέβαιο ότι γοητεύει. Η περιοχή του Μεταξουργείου, η Πλατεία Βάθης, η οδός Φυλής, η πλατεία Κουμουνδούρου, η πλατεία Θεάτρου, οι οδοί Ευριπίδου, Μενάνδρου, Γερανίου και η γενικότερη πέριξ των οδών αυτών περιοχή, ήταν κάποτε από τις πιο ζωντανές και ανθρώπινες γειτονίες της Αθήνας. Σήμερα, αυτές οι περιοχές αποτελούν τις κεντρικές ζώνες του αγοραίου έρωτα στην πρωτεύουσα.

Για να γίνει μια χωρική καταγραφή των οίκων ανοχής της Αθηνάς, ήταν αναγκαίο να αποταθούμε στους «ειδικούς» του θέματος, μιας και η εύρεση τέτοιων στοιχείων και δεδομένων ήταν δύσκολη έως αδύνατη μιας και δεν υπάρχουν πουθενά καταγεγραμμένα τέτοια δεδομένα. Έτσι, μέσω του διαδικτύου, με την συμβολή του κυρίου Γρηγόρη Λάζου, καθηγητή κοινωνιολογίας στο Πάντειο πανεπιστήμιο στον τομέα της εγκληματολογίας, συγγραφέα αρκετών βιβλίων και άρθρων σχετικά με την πορνεία στην

Ελλάδα, υπεύθυνος της Ομάδας Καταπολέμησης Εμπορίας Ανθρώπων του υπουργείου Δημόσιας Τάξης όπως και «εμπνευστής» του νόμου 2734/99: Εκδιδόμενα με αμοιβή πρόσωπα, όπως επίσης και με τη σημαντική συμβολή της κυρίας Σαμοθράκης, υπεύθυνη του γραφείου αδειών οίκων ανοχής της Διεύθυνσης Αδειών Καταστημάτων & Θεαμάτων του δήμου Αθηναίων, καταστάθηκε δυνατή μια πρώτη συλλογή δεδομένων αλλά και μια πιο λεπτομερής καταγραφή των ζωνών του αγοραίου έρωτα στην πόλη της Αθήνας.

Με την κυρία Σαμοθράκη, βρεθήκαμε ένα πρωινό του Σεπτεμβρίου στο γραφείο της. Δέχθηκε με μεγάλη χαρά να γίνει η συνέντευξη ώστε να με βοηθήσει στην ερευνά μου. Αρχίσαμε λοιπόν με την ερώτηση: *«Που πιστεύετε ότι συναντούμε τον αγοραίο έρωτα στον δήμο Αθηναίων σήμερα;»*, εκείνη απάντησε *«Δεν μπορείς να χαρακτηρίσεις κάποιες περιοχές ως ζώνες του αγοραίου έρωτα. Πλέον παντού, σχεδόν σε όλη την πόλη βρίσκεις οίκους ανοχής, παράνομους ή μη. Είναι βέβαια οι περιοχές του ιστορικού κέντρου, όπως η οδός Φυλής και Αχαρνών, με πιο έντονη την παρουσία των οίκων ανοχής. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει πως βρίσκονται μόνο εκεί. Σε όλη την Αθηνά συναντούμε οίκους ανοχής, studio, strip club και πλέον πολλά ξενοδοχεία που παρέχουν λίγο πιο σύνθετες υπηρεσίες από αυτές των οίκων ανοχής.»* στην ερώτηση, *«Που συναντούμε γυναίκες του πεζοδρομίου;»*, η απάντηση ήταν αφοπλιστική: *«Τι ερώτηση είναι αυτή, μα φυσικά παντού! Σε όλους τους δρόμους της Αθήνας και όχι μόνο. Πολλοί πιστεύουν πως η Ευριπίδου, η Καποδιστρίου και η Συγγρού φιλοξενούν τις γυναίκες αυτές. Η αλήθεια δεν είναι αυτή. Παντού βρίσκονται, και όχι μόνο γυναίκες. Τρανσέξουαλ, άνδρες και λυπάμαι πολύ που το λέω, αλλά ακόμη και μικρά παιδιά κυκλοφορούν στους δρόμους της Αθήνας, διατεθειμένοι, για λίγα Ευρώ να ακολουθήσουν τον κάθε πελάτη σε μια ερωτική συνέυρεση»*. Προσθέτει επίσης πως *«Δυστυχώς ο νόμος δεν έχει μειώσει καθόλου την πορνεία, απλώς την έκανε περισσότερο παράνομη. Από τους 230 οίκους ανοχής, μόνο 2 έχουν την απαραίτητη άδεια και άλλοι 3 είναι σε διαδικασία αδειοδότησης. Βέβαια, αυτό δεν είναι τίποτα. Με τις νέες μορφές που έχει πάρει η πορνεία σήμερα, με ένα τηλέφωνο μετατρέπετε το κάθε σπίτι σε οίκος ανοχής, παράνομο προφανώς»*.

Είχα την τύχη, κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, να περάσει μια ιερόδουλος, η κυρία Χ., με τον δικηγόρο της για να ενημερωθούν για την κατάσταση της διαδικασίας αδειοδότησης του δεύτερου οίκου ανοχής που σχεδιάζουν να ανοίξουν. Είναι βλέπετε η ιδιοκτήτης του ενός από τους δύο νόμιμους οίκους ανοχής στην Αθήνα. Της ζήτησα λοιπόν να συμμετάσχει στην συζήτηση μας και δέχθηκε ευχαρίστως. Της έκανα λοιπόν μια πολύ απλή ερώτηση: *«Γιατί αποτελείτε το 50% των νόμιμα εκδιδόμενων γυναικών στην Αθήνα;»* Η απάντηση ήταν άμεση, *«Μα γιατί φυσικά ο οίκος ανοχής μου είναι έξω από την πόλη.»* Πριν προλάβω να ρωτήσω τι εννοεί με τη φράση έξω από την πόλη, συνεχίζει, *«Μην απορείς με αυτά που σου λέω. Ο νέος νόμος, με την απόσταση των 200 μέτρων που θέτει, δηλαδή να απέχει ο οίκος περιμετρικά σε ακτίνα 200 μέτρων από τα “πάντα”, καθιστά την εγκατάσταση μέσα στην πόλη απαγορευτική, αν όχι αδύνατη.»* *«Ναι»*, συμπληρώνει η κυρία Σαμοθράκη, και κάνοντας ένα buffer² στον ενημερωμένο ψηφιακό χάρτη που έχει στον υπολογιστή της, γυρνά την οθόνη και μου δείχνει το χάρτη της Αθήνας, αλληλοκαλυμμένο με αμέτρητα buffer των 200 μέτρων που έχουν κέντρο εκκλησίες, πλατείες, κέντρα νεότητας, σχολεία και γενικώς όλα τα σημεία που σύμφωνα με τον νόμο 2734/99 απαγορεύεται να βρίσκονται σε μικρότερη απόσταση από αυτή των 200 μέτρων ένας οίκος ανοχής. Ελάχιστα σημεία κενά, που με δυσκολία σου επιτρέπουν να καταλάβεις ότι από κάτω βρίσκεται ο χάρτης του δήμου Αθηναίων. *«Βλέπεις, δεν υπάρχει χώρος πουθενά!»*

Συνεχίζοντας, η κυρία Σαμοθράκη συμπληρώνει : *«Έχει γίνει πρόταση από το δήμο Αθηναίων, η απόσταση αυτή να αποτελεί την ευθεία από την είσοδο του οίκου ανοχής, δηλαδή μια νοητή ευθεία, κάθετη στην είσοδο του οίκου»*³. Η επόμενη ερώτηση μου ήταν: *«Που πιστεύετε ότι είναι η καλύτερη περιοχή για την εγκατάσταση ενός νέου οίκου ανοχής;»*. *«Όπου είναι και οι άλλοι»*, μου απάντησε η κυρία Χ., *«...η φυλής είναι μια καλή περιοχή αλλά πλέον δεν είναι και τόσο σημαντικό να βρίσκονται πολλοί οίκοι μαζεμένοι. Η καλή διαφήμιση είναι το παν»*. *«Η καλή διαφήμιση; Πως;»* ρωτώ. *«Ναι, η καλή διαφήμιση. Εύκολο. Αν προσφέρεις καλές υπηρεσίες, θα έχεις και την ανάλογη*

² Buffer: κυκλικές ζώνες γύρω από ένα προκαθορισμένο σημείο πάνω στο χάρτη, μετρούμενο με μονάδες, απόσταση ή χρόνο. Χρησιμοποιείτε συνήθως για αναλύσεις εγγύτητας.

³ Το εν λόγω έγγραφο βρίσκεται στο παράρτημα.

διαφήμιση, από στόμα σε στόμα. Βέβαια, πλέον μπορείς να διαφημιστείς και από αρκετά ηλεκτρονικά site όπως το www.bourdela.com, το οποίο, και μην σου φανεί παράξενο, έχει μεγάλη αναγνωσιμότητα και είναι πολύ καλά οργανωμένο. Πλέον υπάρχουν πολλοί οίκοι ανοχής στην Αθηνά, διάσπαρτοι σε όλοι την πόλη και πάνε πολύ καλά. Βέβαια, με τον νέο νόμο, όλοι είναι παράνομοι». Περνώντας σε άλλο θέμα ρωτώ: «Οι κάτοικοι της περιοχής, πως σας αντιμετωπίζουν;» η απάντηση ακολουθήθηκε από ένα μικρό και πονηρό χαμόγελο. «Κοίτα Γιώργο, έχω δουλέψει σε άλλους τρεις οίκους ανοχής μέχρι να ανοίξω τον δικό μου. Οι δύο πρώτοι ήταν στην οδό Φυλής και ο άλλος στο Μεταξουργείο. Και στις δύο περιοχές, η αντιμετώπιση ήταν η ίδια, για κάποιο παράξενο για μένα λόγο, μας έβλεπαν απειλή για την κοινωνία τους, κάτι σαν ντροπή. Πολλές φορές προσπάθησαν να μας κλείσουν αλλά απέτυχαν. Πραγματικά απορώ. Δεν μπορώ να καταλάβω πως υπάρχουν τέτοια κολλημένα μυαλά τριγύρω μας».

Κάπου εκεί τελείωσε και η συζήτηση μας με την κυρία Χ.. στη συνέχεια, η κυρία Σαμοθράκη μου έδωσε μια περιγραφή – μάθημα πραγματικά, για το ποια είναι η διαδικασία σφράγισης ενός οίκου ανοχής,»αν σφραγιστεί ποτέ», όπως μου είπε. Μου εξήγησε τα νομικά παραθυράκια που χρησιμοποιούνται και πως εξελίσσετε συνήθως η διαδικασία της σφράγισης του οίκου. Όλα αυτά όμως έχουν περιγραφθεί λεπτομερώς παραπάνω.

Τέλος, ζητήθηκαν οι διευθύνσεις των οίκων ανοχής που έχουν κάνει αίτηση για την παροχή άδειας λειτουργίας. Η ανάκτηση αυτών των πληροφοριών ήταν αδύνατη, μιας και δεν υπήρχε η ψηφιακή καταγραφή τους και η εύρεση των αιτήσεων αποτελεί μια ιδιαίτερα χρονοβόρα διαδικασία. Για τον λόγο αυτό, έγινε μια προσπάθεια καταγραφής των οίκων ανοχής από τον συγγραφέα. Τα αποτελέσματα, τα οποία παρουσιάζονται στους παρακάτω χάρτες, έδειξαν μια μεγάλη συγκέντρωση οίκων στις παραδοσιακές περιοχές όπου ασκείτε η πορνεία όπως η οδός Φυλής, η οδός Αχαρνών και στην περιοχή όπου περικλείετε από τις οδούς Αχιλλέως, Δεληγιάνη, Πειραιώς και Θερμοπυλών. Αυτό όμως, δεν σημαίνει πως μόνο οι περιοχές αυτές αποτελούν την κύρια χωροθέτηση των οίκων ανοχής. Καταγράφηκαν οίκοι ανοχής, σε όλο τον δήμο Αθηναίων. Προχώρησα επιπλέον, στην καταγραφή οίκων ανοχής και σε άλλες περιοχές της Αττικής, που

βρίσκονται γύρω από την περιοχή του δήμου Αθηναίων. Η καταγραφή παρουσιάζεται στους παρακάτω χάρτες.

Τα αποτελέσματα συμβαδίζουν με τα λεγόμενα της κυρίας Σαμοθράκη. Βλέπουμε πως υπάρχει αρκετά μεγάλη διασπορά, σε όλο τον πολεοδομικό ιστό του δήμου Αθηναίων, όπως και στους γύρω δήμους του Γαλασίου, Νέου Ψυχικού, Δάφνης, Καλλιθέας και Αιγάλεου. Αποκαλύπτεται έτσι, το γεγονός πως πλέον δεν μιλάμε με τόσο έντονα πλαίσια για ζώνες αγοραίου έρωτα αλλά για την εναρμόνιση της χρήσεις αυτής στον ιστό της πόλης. Αυτό βέβαια αποφέρει κάποια χρήσιμα συμπεράσματα. Ένα, λοιπόν συμπέρασμα είναι πως η διασπορά των οίκων ανοχής σε όλο σχεδόν τον πολεοδομικό ιστό, προσπερνά αργά αλλά σταθερά, τα κοινωνικά εμπόδια όπως την μη αποδοχή από το μεγαλύτερο μέρος της κοινωνίας, που προέκυπταν στο παρελθόν.

Όσων αφορά τις χρήσεις γης που συναντούμε στις περιοχές αυτές όπου βρίσκονται οι οίκοι ανοχής, δεν μπορούμε να βγάλουμε κάποιο ασφαλές συμπέρασμα. Σημειακά συναντούμε και άλλες συναφείς χρήσεις γης όπως είναι διάφορα sex shop, ροζ ξενοδοχεία, βιντεοπωλεία με πορνό και τα λεγόμενα στριπτιτζάδικα, αλλά δεν μπορούμε να αποδεχτούμε το γεγονός ότι συνυπάρχουν σε όλο τον αστικό ιστό, κάθε άλλο θα λέγαμε. Σε αντίθεση έρχεται αυτό το γεγονός με άλλα ευρωπαϊκά παραδείγματα, όπως στο Amsterdam της Ολλανδίας όπου στο λεγόμενο red light district όλες οι παραπάνω χρήσεις συνυπάρχουν αρμονικά και στηρίζουν σε μεγάλο βαθμό τους οίκους ανοχής.

Το κυριότερο βέβαια συμπέρασμα, είναι η αδυναμία του νόμου 2734/99, να ελέγξει την εγκατάσταση των παράνομων οίκων ανοχής, γιατί όπως είπαμε, μόνο 2 εκ' των 230 οίκων ανοχής είναι νόμιμοι. Η μάλλον παράλογη απόσταση των 200 μέτρων, που πρακτικά είναι απαγορευτική για την εγκατάσταση ενός οίκου ανοχής στον πολεοδομικό ιστό, αδυνατεί να τεθεί σε εφαρμογή όπως και να καταπολεμήσει τους ήδη παράνομους οίκους. Γενικά, όπως έχουμε αναλύσει, ο νόμος αφήνει πολλά νομικά κενά-παραθυράκια, που επιτρέπουν την εύκολη, σχετικά, εγκατάσταση και τη δύσκολη σφράγιση των οίκων ανοχής.

Ένα ακόμη πρόβλημα που παρατηρείτε έντονα στους δρόμους της Αθήνας, είναι η ύπαρξη «ροζ» ξενοδοχείων, που προσφέρουν υπηρεσίες αγοραίου έρωτα όπως και οι αμέτρητες ιερόδουλες που κάνουν το λεγόμενο πεζοδρόμιο. Τις τελευταίες, τις συναντούμε σε κάθε γωνιά, σε κάθε δρόμο, σε κάθε στενό της Αθήνας. Το τραγικό όλων των παραπάνω είναι η αδυναμία της αστυνομίας να λάβει μέτρα για την καταπολέμηση της παράνομης πορνείας, μιας και η εύρεση των παράνομων οίκων ανοχής και ξενοδοχείων είναι υπόθεση λίγων μόνο λεπτών στο διαδίκτυο.

Αγοραίος έρωτας, θεόσταλτο δώρο...

Και καθείς εφ' ω ετάχθη...

(Ποίημα σε τοίχο στην οδό Φυλής)

Κεφάλαιο 7

Συμπεράσματα

Ο συγχρονος πολεοδόμος πρέπει να αντιμετωπίσει το φαινόμενο της πορνείας σαν μια λειτουργία η οποία εκτός των κοινωνιολογικών προεκτάσεων της αποτελεί μια φυσική λειτουργία που λαμβλανε χώρα μέσα στον αστικό ιστό της πόλης και ως εκ τούτου πρέπει να αντιμετωπιστεί όπως όλες οι υπόλοιπες. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να χαρακτηριστεί, να χωροθετηθεί και να μελετηθεί η αλληλεπίδρασή της με τις υπόλοιπες λειτουργίες της πόλης. Για να συμβεί κάτι τέτοιο, ο πολεοδόμος πρέπει να αποβάλλει οποια προκατάληψη πιθανως έχει και να την αντιμετωπίσει χωρίς τον συντηρητισμό και την προκατάληψη που δυστυχώς ακομα και σήμερα επικρατου'ν στην ελληνική κοινωνία. Η χωροθέτηση σε μια περιοχή τέτοιων οίκων θα πρέπει να πάψει να συνεπάγεται και την ταυτόχρονη υποβάθμισή της. Αυτό θα συμβεί με το να μην αφεθεί η περιοχή παραμελημένη λόγω της χωροθέτησης τέτοιων χρήσεων αλλά να προβλεφθεί η γενικότερη ανάπτυξή της. Επειδή πρόκειται για μια ειδική λειτουργία σαφώς θα πρέπει να υπάρξει σαφής χωροθέτηση της συγκεκριμένης λειτουργίας. Θα μπορούσαμε να την παρομοιάσουμε με τον τζόγο. Για να έχει κάποιος πρόσβαση σε μια ρουλέτα θα πρέπει να πάει στον σαφως χωροθετημένο χώρο ενος καζίνο. Δεν μπορεί να έχει πρόσβαση σε κάποιο άλλο μαγαζί. Με αυτόν τον τρόπο προστατεύονται οι ανηλικοι αλλά και γενικότερα οι κάτοικοι της πόλης. Η ελεύθερη χωροθέτηση οίκων ανοχής αφήνει ανοχύρωτα κυρίως ανήλικα παιδιά σε παραστάσεις που θα μπορούσαν να λάβουν χώρα μπροστά τους και να αποτελέσουν ακόμα και τραυματικές εμπειρίες για αυτά.

Η πορνεία, η επ' αμοιβή έκδοση στην σημερινή Ελλάδα λειτουργεί σε ένα ιδιότυπο καθεστώς μεταξύ νομιμοφανούς παρανομίας και ημιπαράνομης νομιμότητας. Η πορνεία είναι μεν νόμιμη, οι προϋποθέσεις όμως που της επιβάλλονται αρμόζουν περισσότερο σε μια κοινωνικώς επιβλαβή συμπεριφορά που κατ' ανοχή επιτρέπεται και καλύτερα θα ήταν να μην υπήρχε καθόλου παρά σε αυτό που πράγματι είναι, προσφορά ερωτικών υπηρεσιών μεταξύ συναινούντων υποκειμένων, όπου κάθε ηθική αξιολόγηση εκ μέρους

του κράτους περιττεύει. Συνεπώς, η ισχύουσα κρατική ρύθμιση, ενώ ισχυρίζεται ότι εκλαμβάνει την πορνεία ως μια οποιαδήποτε οικονομική δραστηριότητα, στην πραγματικότητα επιχειρεί να την περιορίσει με κάθε είδους περιττούς διοικητικούς περιορισμούς και να θέσει τον πληθυσμό των συγκεκριμένων επαγγελματιών υπό έλεγχο, με ότι αυτό μπορεί να συνεπάγεται για το δικαίωμά τους να εργάζονται. Ο Ν. 2734/1999 είναι ο τελευταίος μιας σειράς νομοθετημάτων τα οποία, από το 1922 τουλάχιστον, φιλοδοξούν να ρυθμίσουν την κατ' επάγγελμα προσφορά υπηρεσιών από εκδιδόμενα με αμοιβή πρόσωπα, (κατά βάση γυναίκες). Η υπαγωγή των εκδιδόμενων προσώπων σε συστηματικό ιατρικό έλεγχο αφ' ενός, και η αυστηρή ρύθμιση των όρων και των προϋποθέσεων υπό τις οποίες αυτά μπορούν να εγκαθίστανται μονίμως σε οικήματα και να παρέχουν εκεί τις υπηρεσίες τους αφ' ετέρου, είναι οι άξονες των σχετικών ρυθμίσεων, η εξέλιξη των οποίων δεν είναι άσχετη ούτε με την μεταβολή των κοινωνικοπολιτικών συνθηκών, ούτε –πολύ περισσότερο- με τις εκάστοτε κρατούσες ηθικές αντιλήψεις. Σταθερή πάντως επιλογή του νομοθέτη, καθ' όλη την διάρκεια της μακράς αυτής περιόδου, ήταν και παραμένει η αναγνώριση του εκδίδεσθαι ως νόμιμου επαγγέλματος, την άσκηση του οποίου –πάντως- εποπτεύει στενά το κράτος.

Με βάση τα παραπάνω, νομίζω ότι η διεύρυνση των τοπογραφικών απαγορεύσεων για την εγκατάσταση εκδιδόμενων με αμοιβή προσώπων από την πρώτη από τις σχολιαζόμενες ρυθμίσεις -με άδεια, σημειωτέον, του οικείου δημάρχου - θέτει σοβαρά ζητήματα. Δεν προβληματίζει τόσο η απαρίθμηση χώρων και οικημάτων, σε ελάχιστη απόσταση από τα οποία απαγορεύεται η εν λόγω εγκατάσταση: αν και ουσιώδης, η επέκταση του σχετικού καταλόγου δεν φαίνεται να ανατρέπει τα δεδομένα, όπως τουλάχιστον αυτά ίσχυαν από το 1981. Απεναντίας, δύο καινοτομίες της σχολιαζόμενης ρύθμισης αναιρούν στην πράξη το σχετικό δικαίωμα.

Εν πρώτοις, ο καθορισμός της ελάχιστης προβλεπόμενης απόστασης των επίμαχων οικημάτων σε ακτίνα από τα εκ του νόμου προστατευόμενα κτίρια και κοινόχρηστους χώρους, ακόμη και αν παρεμβάλλονται μεταξύ τους άλλα κτίρια. Ενόσω δηλαδή, με την παλαιότερη ρύθμιση, αρκούσε να μην υπάρχει οπτική επαφή ανάμεσα στα επίμαχα οικήματα και τα εκ του νόμου προστατευόμενα, με την σχολιαζόμενη τούτο δεν

χρειάζεται πλέον. Αρκεί, με άλλα λόγια, να συντρέχει το κριτήριο της ελάχιστης απόστασης σε ακτίνα, χωρίς να ασκεί καμιά επιρροή το αν μεσολαβεί άλλο κτίριο ή όχι. Είναι όμως προφανές ότι έτσι, πέραν του ότι οι περιοχές στις οποίες απαγορεύεται η επίμαχη εγκατάσταση επεκτείνονται υπέρμετρα, το μέτρο καθίσταται απρόσφορο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού (όπως στην περίπτωση των «νοσηλευτικών» και «ευαγών ιδρυμάτων», των «βιβλιοθηκών» κ.ά.).

Κατά δεύτερο λόγο, μείζονα ζητήματα θέτει και η αδιαφοροποίητη αντιμετώπιση από τον νόμο όλων των προστατευόμενων κτιρίων και κοινόχρηστων χώρων, λες και για τις ανάγκες της προκείμενης ρύθμισης, μπορεί να εξομοιωθούν οι «ναοί» και τα «σχολεία» με τις «πλατείες», τις «βιβλιοθήκες», τα «νοσηλευτικά» και τα «ευαγή ιδρύματα». Ή λες και τα «νηπιαγωγεία» και οι «παιδικοί σταθμοί», για τους οποίους η λήψη μέτρων είναι θεμιτή και αναγκαία, έχουν τίποτα το κοινό με τα «αθλητικά κέντρα» (όπως είναι, για παράδειγμα, τα γήπεδα ποδοσφαίρου), τα «οικοτροφεία» (π.χ. οίκοι ευγηρίας), ή τα «φροντιστήρια» (και για ενήλικες;), τα οποία, ως γνωστόν, λειτουργούν συνήθως ως αμιγώς κερδοσκοπικές επιχειρήσεις.

Πολύ περισσότερο που η σχολιαζόμενη ρύθμιση δεν εισάγει καμιά απολύτως διαφοροποίηση των «προστατευόμενων» χώρων και κτιρίων, με κριτήριο -πρωτίστως- τον σεβασμό των χρηστών ηθών και την προστασία της νεότητας. Έτσι, η σχολιαζόμενη ρύθμιση προβλέπει ακτίνα 200 μέτρων για όλες τις περιπτώσεις, αν και –ακολουθώντας την παλαιότερη- θα μπορούσε να προβλέψει μικρότερη απόσταση για ορισμένες από αυτές, δεν διακρίνει εξ άλλου τις περιπτώσεις στις οποίες η απαγόρευση της οπτικής και μόνον επαφής θα αρκούσε για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού (όπως π.χ. οι ναοί) από τις άλλες για τις οποίες το κριτήριο της ακτίνας θα ήταν ενδεχομένως θεμιτό (π.χ. σχολεία). Από την άποψη αυτή, η σχολιαζόμενη ρύθμιση παραβιάζει πρόδηλα την αρχή της αναλογικότητας.

Εξ άλλου, η δεύτερη από τις σχολιαζόμενες διατάξεις –δηλαδή η §3 του άρθρου 4 ν. 2734/1999- απαγορεύει την χορήγηση δεύτερης άδειας εγκατάστασης σε εκδιδόμενο πρόσωπο «στο ίδιο οίκημα ή στην ίδια πολυκατοικία». Όπως προκύπτει από τις προπαρασκευαστικές εργασίες του νόμου, σκοπός της απαγόρευσης αυτής ήταν να

αποτραπεί η «γκετοποίηση» των εκδιδόμενων προσώπων, η οποία, όπως αναφέρθηκε στη Βουλή, επιδεινώνει το επίπεδο τόσο της δικής τους διαβίωσης, όσο και των παρεχόμενων υπηρεσιών. Επίσης, η εν λόγω απαγόρευση αποτρέπει τον επαγγελματικό ομαδικό εταιρισμό, τον οποίο ούτως ή άλλως η νομοθεσία μας απαγορεύει ρητά από το 1960, αν όχι από το 1955.

Λαμβανομένου υπ' όψη ότι η ισχύουσα νομοθεσία επιβάλλει να έχουν ξεχωριστή εισόδοτα οικήματα όπου τα εκδιδόμενα με αμοιβή πρόσωπα παρέχουν τις υπηρεσίες τους, νομίζω ότι ο λόγος της σχολιαζόμενης ρύθμισης είναι ασθενής. Διότι, ούτως ή άλλως, σύμφωνα με άλλη διάταξη του νόμου, σε ένα και το αυτό οίκημα δεν επιτρέπεται να εκδίδονται περισσότερα από τρία πρόσωπα, και μάλιστα όχι ταυτοχρόνως αλλά εκ περιτροπής καθ' όλη την διάρκεια του 24ώρου. Όσο για την αποτροπή της «γκετοποίησης» είναι φανερό ότι αποτελεσματικότερο από το μέτρο αυτό, θα ήταν η μη χορήγηση υπέρμετρου αριθμού αδειών σε μία περιοχή. Πολύ περισσότερο που οικήματα και πολυκατοικίες με περισσότερες από δύο ξεχωριστές εισόδους δεν είναι κατά την κοινή πείρα πολλά. Επομένως, ο περιορισμός αυτός, φαίνεται κατ' αρχήν δυσανάλογα επαχθής σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό.

Παράλληλα υπάρχει μια υπεραυξημένη εξάπλωση νέων μορφών της βιομηχανίας του sex και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης που υποβοηθείται από τις νέες τεχνολογίες και την ευκολία των μετακινήσεων που λειτουργεί πέρα από τα όρια την νομιμότητας και παρά το νομικό πλαίσιο κάθε χώρας. Η παρανομία επιτείνει τον φόβο, την βία, την εξάρτηση και την ασυδοσία και κάνει πιο άγρια την εκμετάλλευση των ατόμων που θελημένα ή αθέλητα εμπλέκονται στην πορνεία. Στις σύγχρονες συνθήκες διεθνούς σωματεμπορίας και εξαναγκαστικής πορνείας, η διεκδίκηση της αναβάθμισης της πορνείας ως επάγγελμα αφορά ή «ωφελεί» μόνο ένα μικρό αριθμό νόμιμα εκδιδόμενων ατόμων, το 9% για την Ελλάδα. Το υπόλοιπο 91% είναι αναγκαστικά εκδιδόμενες. Μην ξεχνάμε ότι για πολλές χώρες του κόσμου είναι ένα οικονομικό μέγεθος με τεράστια σημασία και από αυτή την άποψη μπορεί να αποτελέσει μια ανάσα στην οικονομική κρίση του καπιταλισμού. Οι λόγοι για τη νομιμοποίηση της πορνείας βασίζονται σε οικονομικά συμφέροντα διάφορα από αυτά των εκδιδόμενων ατόμων και προς καλυτέρευση των

δικών τους συνθηκών ζωής. Είναι λόγοι που σχετίζονται με την δυνατότητα φορολόγησης των εσόδων, με την αύξηση των κερδών των ΜΜΕ από τις ροζ διαφημίσεις, με την συνεισφορά των εσόδων στο ΑΕΠ και με τη μείωση σε παγκόσμιο επίπεδο των δεικτών της ανεργίας.

Όμως το ζήτημα της πορνείας δεν μπορεί να εξαντληθεί στη νομική του διάσταση. Από την άποψη αυτή το παραπάνω δίλημμα, αν αποτελεί τέτοιο για κάποιους, μοιάζει με αυτό που τίθεται για την εξάρτηση και τα ναρκωτικά: καταστολή ή αποποινικοποίηση, αναγάγοντας έτσι την εξάρτηση σε ένα νομικό ζήτημα διαχείρισης και παραγωνίζοντας όλες τις κοινωνικές του παραμέτρους.

Αντίστοιχα και με την πορνεία το να παγιδευτεί κανείς μέσα στο δίλημμα : παράνομη πορνεία ή δικαίωμα στην πορνεία, σημαίνει κατ' αρχήν ότι αναγνωρίζει νομικές μόνο παραμέτρους και κατά δεύτερον ότι θεωρεί την πορνεία σαν ένα στοιχείο αναπόσπαστο της κοινωνίας. Σαν ένα αναγκαίο και πανάρχαιο όπως λένε επάγγελμα, που υπήρχε από πάντα και θα υπάρχει , παραγωνίζονται την ιστορικότητά του.

Η πορνεία όμως είναι ένα ιστορικό και πολιτικό φαινόμενο. Συνδέεται με τη σχέση των δύο φύλων και βασίζεται πάνω στην κυριαρχία του άνδρα πάνω στη γυναίκα, κυριαρχία η οποία επίσης έχει ιστορικότητα και αναπτύχθηκε πάνω σε κοινωνικά διαμορφωμένες σχέσεις μέσα σε ορισμένο κοινωνικό πλαίσιο και πρέπει να αντιμετωπιστεί σαν ένα σύγχρονο αστικό κοινωνικό φαινόμενο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

ΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ-ΜΑΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ Α., (2000) «Ο νόμος 2734/1999 για «τα εκδιδόμενα με αμοιβή πρόσωπα» προσκρούει στα ανθρώπινα δικαιώματα και στις σύγχρονες αντιλήψεις», Ποινική Δικαιοσύνη, 3/2000

ΔΡΑΚΟΥΛΙΔΗΣ Ν., (1939) «Ιστορική και κοινωνική επισκόπησης της πορνείας», Αθήνα: Γ. Καλλέργης

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2004) «Επιτροπή Δικαιωμάτων των Γυναικών: Έκθεση για τις επιπτώσεις της βιομηχανίας του σεξ στην ΕΕ». Εισηγήτρια: Marianne Eriksson, A5-0274/2004

ZANNEH M., (2001) «Συνένοχοι, συμμετοχοι στη βία», Ελευθεροτυπία, 3 Απριλίου

ΚΕΣΟ Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών,(2004) «Συνέντευξη Τύπου «Πορνεία και Ολυμπιάδα 2004. Ποινικοποίηση του Πελάτη. Θέση της Κοινωνίας των Πολιτών». Αθήνα

ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Τ. & ΤΡΙΜΗΣ Δ. & ΨΑΡΡΑ Α. & ΨΑΡΡΑΣ Δ., (2002), «Το νομοσχέδιο για την καταναγκαστική πορνεία – Ελεύθερη αγορά ψυχών και σωμάτων», Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, Ιός της Κυριακής,

ΛΑΓΚΑΔΑΣ Α., (1992) «Η Ελληνίδα στην Αρχαιότητα», Αθήνα

ΛΑΖΟΣ Γ.,(2002) «Πορνεία και διεθνική σωματεμπορία στη σύγχρονη Ελλάδα – 1. Η εκδιδόμενη», Καστανιώτη, Αθήνα

ΛΑΖΟΣ Γ.,(2002) *«Πορνεία και διεθνική σωματεμπορία στη σύγχρονη Ελλάδα – 2. Ο πελάτης»*, Καστανιώτη, Αθήνα

ΛΑΖΟΣ Γ., (2002) *«Διεθνική σωματεμπορία και εξαναγκαστική πορνεία στην Ελλάδα του 2002, με τη συνεργασία της Μ. Ζάννη»*, STOP NOW

ΜΑΓΓΑΝΑΣ Α., (1994.) *«Τα εκδιδόμενα άτομα – Πορνεία: Παρέκκλιση ή παράβαση»*, Παπαζήση, Αθήνα

ΜΑΓΓΑΝΑΣ Α. & ΛΑΖΟΣ Γ., (2000) *«Η συμβολή του ποινικού δικονομικού δικαίου στην πάταξη του φαινομένου εκμετάλλευσης εκδιδομένων ατόμων»*, Ποινική Δικαιοσύνη, 10/2000

ΜΑΓΓΑΝΑΣ Α. & ΓΑΒΑΛΑΚΗΣ Ν., (2000) *«Η ποινικοποίηση της συμπεριφοράς του πελάτη εκδιδόμενου ατόμου»*, Ποινική Δικαιοσύνη, 4/2000,

ΜΠΟΥΜΠΟΥΚΑ Α., (2003) *«Καταφύγιο βασανισμένων γυναικών»*, Ελευθεροτυπία, 2/11/2003

Ν. 1193/1981, *«Περί της εξ αφοροδισίων νόσων προστασίας και ρυθμίσεως συναφών θεμάτων»*

Ν. 3032/1922, *«Περί των μέτρων προς καταπολέμησιν των αφοροδισίων νοσημάτων, ως και περί ασέμων γυναικών»*

ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Η., (1980) *«Το Μπουρδέλο: ήτοι λαογραφική πραγματεία περί των εν Ελλάδι οίκων ανοχής και του πληρώματός αυτών»*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα

ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ Δ. (2006) *«Εικονικός χώρος – ένας νέος δημόσιος χώρος»*, Κείμενα Διδασκόντων του μαθήματος «Ψηφιακά συστήματα»

Πρακτικά Βουλής των Ελλήνων, *«Συνεδρίαση 118, 22 Ιουνίου 1955»*, σ. 2442

Πρακτικά Βουλής των Ελλήνων, *«Συνεδρίαση ΓΑ. Τετάρτη. 14 Ιουλίου 1999»* σ. 295 και 300

ΤΣΙΓΚΡΗΣ Α.,(1997) «Εμπορία και σεξουαλική εκμετάλλευση της γυναίκας : τα αποτελέσματα μιας έρευνας»Αθήνα – Κομοτηνή, εκδόσεις Σάκουλα

ΦΩΤΕΙΝΟΣ Π., (1953) «Δύο διεθνή συνέδρια σχετικά με τα αφροδίσια νοσήματα και την πορνείαν», Αθήνα

ΧΑΤΖΗ Τ., (1993) «Πουτάνα – δεκατρία χρόνια μετά», Αθήνα: Οδυσσέας

Ξενόγλωσση

Benjamin, W., (1994) «*Σαρλ Μπωντλαίρ: ένας λυρικός στην ακμή του καπιταλισμού*», μτφρ. Γ. Γκουζούλης, Αλεξάνδρεια, σ.18

CANTARELLA E., (1998) «*Οι γυναίκες της αρχαίας Ελλάδας*», μτφρ. Παν. Δ. Δημάκης, Αθήνα

ENGELS F., (1985) «*The origin of the family, private property and the state*», μετάφραση Α. West, Penguin, Harmondsorth, 1985

EMKE – POULOPOULOS I., (2001) “Trafficking in women and children: Greece, a country of destination and transit”, Αθήνα: IMEO

ERICSSON L., (1980) «Charges against prostitution: An attempt at a philosophical assessment», Ethics, τ. 90, 1979-1980

FOUCAULT M., (1982) «*The Subject And Power*», Power, ed. J.D Faubion Penguin, London.

REINSBERG C., (1999) «*Γάμος, Εταίρες και Παιδεραστία στην Αρχαία Ελλάδα*», μτφρ. Γεωργοβασίλης Γ., Αθήνα

HOLSOPPLE K., (1999) « *Pimps, tricks and feminists*», *Women's Studies Quarterly*, 1&2/1999

Maxim Institute, «Effective Prostitution Law Reform» στο www.maxim.org.nz/prb/betterway.html, [πρόσβαση 24 Ιουλίου 2008]

McLEOD E., (1982) «*Women working: Prostitution now*», Groom Helm, London

McLEOD E., (1980) «Man-made laws for men? Street prostitutes' campaign against control», *The normal and the deviant*, London: Croom Helm

MOSSE C., (2002) «*Η γυναίκα στην αρχαία Ελλάδα*», μτφρ. Αθ. Στεφανής, Αθήνα

RAYMOND J., (2003) «*Ten reasons for not legalizing prostitution and a legal response to the demand for prostitution*», στο FARLEY M. (επιμ.), *Prostitution, trafficking and traumatic stress*, Haworth Press, Binghampton,

SHRAGE L., (1994) «*Moral dilemmas of feminism: Prostitution, Adultery, and Abortion*», Routledge, New York, London, σελ. 146

THE AGE, Ηλεκτρονική εφημερίδα, 1 Μαρτίου 1999

Ηλεκτρονική βιβλιογραφία

www.maxim.org.nz/prb/betterway.html, [πρόσβαση 24 Ιουλίου 2008]

<http://el.wikipedia.org>, [πρόσβαση 24 Ιουλίου 2008]

<http://www.koutouzis.gr/>, [πρόσβαση 24 Ιουλίου 2008]

<http://www.patriotaki.com>, [πρόσβαση 24 Ιουλίου 2008]

http://en.wikipedia.org/wiki/Call_girl, [πρόσβαση 24 Ιουλίου 2008]

